

PROGRAM

**SOCIALNEGA
VKLJUČEVANJA**

**V MLADINSKIH
CENTRIH –**

**NAČRTOVANJE
IN IZVAJANJE**

SMERNICE ZA MLADINSKE DELAVCE, 2019

V luči dogodkov zadnjih let lahko rečemo, da v družbi prepogosto pride do izključevanja zaradi vsega sovraštva do priseljencev, skupnosti LGBT, Romov in drugih. Izključevati je enostavno, vključevati, predvsem mlade iz ranljivih skupin, pa zahteva celo osebo. Kar smo s projektom želeli doseči je, da bi mladim delavcem dali smernice za oblikovanje programov, ki bi bili vključujoči za vso mladino. Pomembno je, da kot mladinski delavci ustvarimo prostor, ki je prijazen do vseh mladih in da ne pozabimo na tiste iz ranljivih skupin, kar se prepogosto dogaja in kot je rekel Martin Luther King: »Zavračam stališče, da je človeštvo tako tragično vezano na brezzvezdno polnoč rasizma in vojne, da svetloba svita miru in bratstva nikoli ne more postati resničnost. Verjamem, da bosta miroljubna resnica in brezpogojna ljubezen na koncu imeli zadnjo besedo.« **(Urban Krevl, Mladinska mreža MaMa)**

»Širši pomen socialnega vključevanja je samo Biti srečen! Tako enostavno je, a hkrati težko. Če vsakdo med nami naredi vsak naslednji korak z namenom Biti srečen – tako, da cenimo, da lahko sosedu pomagamo, da se učimo novih stvari, da organiziramo ali se udeležimo dogodkov, ki jih prirejajo lokalne skupnosti, da razmišljamo, da podpiramo samega sebe – bomo vsi dosegli namen Biti srečni! Socialno vključevanje v mladinskih centrih je sestavljeno iz elementov, ki smo jih tekom projekta skupaj poskušali združiti in narediti kar se le da razumljive. Resnično upam, da te uporabne smernice, ki so plod skupnega dveletnega dela, ne bodo le zelo lepo sprejete s strani izvajalcev, temveč se jih bo tudi uporabilo pri vsakodnevnem delu ter se jih preneslo tudi na druge sodelavce. Mladi ni naša prihodnost. Mladi so sedanjost in nosilci sprememb, zato lahko vsi lahko vlagamo v mlade tukaj in zdaj – s svojim znanjem, delom in željo Biti srečni!« **(Inese Subevica, Youth Leaders Coalition)**

»Vprašanja, kot so koga, kdaj in kako vključiti, kaj lahko naš prostor in dejavnosti nudijo, ter katera sredstva in metode so dejansko učinkovite, so v mladinskem delu vedno aktualna. Vendar pa vsakič, ko govorimo o vključevanju, hkrati povemo, da obstaja izključevanje. Ko govorimo o vključevanju določenih skupin ali posameznikov, moramo biti sočasno pozorni, da ne bi drugih nenamerno izpustili. Ta dvoletni projekt nas je dobro spomnil na osnove odprtega mladinskega dela, ki so temelj mladinskih centrov v Estoniji. Mladinski centri, sobe in prostori se razlikujejo in ponujajo najrazličnejše priložnosti, vendar bi morali v svojem bistvu vedno ostati odprti in dostopni vsem mladim, ne glede na njihov izvor ali raso, kulturo, vero ali prepričanje, spol, spolno usmerjenost, socialno-ekonomski status, življenjsko pot ali invalidnost. Temelj uspešnega socialnega vključevanja je pravilna miselnost.« **(Stiina Kütt, Estonian Youth Centres)**

KAZALO VSEBINE

Uvod	5
KAJ ŽELIMO DOSEČI S TEM DOKUMENTOM?	6
SMERNICE ZA NAČRTOVANJE IN IZVAJANJE STRATEŠKEGA NAČRTOVANJA NA PODROČJU SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA MLADIH.....	7
1. korak – Kje smo zdaj?	7
2. korak – Katera je moja Ciljna skupina	8
3. korak – Utemeljitev	10
4. korak – Cilji in nameni	11
5. korak – Akcijski načrt	12
6. korak – Kazalniki	13
7. korak – Postopki in načini vključevanja deležnikov	14
8. korak – Viri	14
9. korak – Izvedba	15
Step 10 – Evalvacija	15
NAČRTOVANJE SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA – KORAK ZA KORAKOM (VZOREC)	16
SPLOŠNI OPIS PROJEKTA.....	17
CILJI PROJEKTA SOCIALNO VKLJUČEVANJE V MLADINSKIH CENTRIH	19
DEJANSKO STANJE NA PODROČJU SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA IN OZADJE V ESTONIJI, NEMČIJI, LATVIJI IN SLOVENIJI.....	21
Slovenija	21
Estonija	22
Latvija	22
Nemčija	23
ANALIZA STANJA V POSAMEZNI DRŽAVI	25
Slovenija	25
Estonija	27
Latvija	29
Nemčija	32

PARTNERSKE ORGANIZACIJE V PROJEKTU 34

Mladinska mreža MaMa, Slovenija.....	34
Združenje Estonian Youth Centres (AEYC), Estonija.....	34
Nevladna organizacija »Youth Leaders Coalition«, Latvija.....	34
Jugendkulturarbeit e.V., Nemčija.....	35

OPREDELITEV POJMOV MLADINSKO DELO, MLADINSKI CENTER IN SOCIALNO VKLJUČEVANJE..... 36

KAJ JE MLADINSKO DELO?.....	36
KAKŠNA SO NAČELA ODPRTEGA MLADINSKEGA DELA?.....	36
KAJ JE MLADINSKI CENTER?.....	37
KAJ JE SOCIALNA VKLJUČENOST?.....	37
MLADI Z MANJ PRILOŽNOSTMI.....	37
MLADI S POSEBNIMI POTREBAMI.....	38

IZKUŠNJE IN KLJUČNI TRENUTKI IZ RAZLIČNIH DEJAVNOSTI V OKVIRU PROJEKTA SOCIALNO VKLJUČEVANJE V MLADINSKIH CENTRIH..... 39

Slovenija.....	39
Estonija.....	40
Latvija.....	41

USTREZNI VIRI, ZAKONODAJA IN OKVIRI 43

PRILOGA 1: MEDNARODNO USPOSABLJANJE 48

PRILOGA 2: NACIONALNA PILOTNA USPOSABLJANJA 54

Slovenija.....	55
Estonija.....	57
Latvija.....	61

PRILOGA 3: BONTON MLADINSKEGA DELA 64

V okviru mladinskega projekta Erasmus+ »Socialno vključevanje v mladinskih centrih« (Sporazum št. 2017-2-SI02-KA347-014270) je bilo v dveh letih na to temo opravljenega veliko dela. Projektne partnerice Mladinska mreža MaMa (Slovenija), Združenje Estonian Youth Centres (Estonija), Youth Leaders Coalition (Latvija) in Jugendkulturarbeit e.V. (Nemčija) so izvajale različne dejavnosti za doseg cilja projekta Socialno vključevanje v mladinskih centrih.

Projekt se na strateški ravni odziva na potrebe sodobnega časa v smislu socialnega vključevanja. S strategijo, priporočili in primeri dobrih praks upamo, da bomo dosegli cilj, da so mladi bolj vključeni v družbo in okolje, v katerem živijo. Prav tako želimo okrepiti vlogo mladinskih centrov kot ustanov za podporo mladini in ustvarjanje skupnosti, ki temelji na sodelovanju in udeležbi različnih deležnikov. Strategija vsebuje priporočila, kako načrtovati in izvajati strateške korake v programu socialnega vključevanja mladinskih centrov in drugih vzporednih organizacij. Priporočila so pripravljena na podlagi prakse iz dejanskih dogodkov in vsakodnevnega dela mladinskih delavcev in so podprta s primeri, ki temeljijo na dejanskih dogodkih, tako da se jih lahko mladinski delavci poslužijo za načrtovanje in izvajanje programskih dejavnosti na temo socialnega vključevanja.

KAJ ŽELIMO DOSEČI S TEM DOKUMENTOM?

Socialno vključevanje ranljivih ciljnih skupin postaja čedalje pomembnejše, saj se družba hitro spreminja, zaradi česar narašča število mladih, ki imajo manj priložnosti, ki so bodisi izključeni s trga dela zaradi različnega osebnega ali psihološkega ozadja, oziroma prihajajo iz različnih držav, verskih skupnosti, manjšin in deprivilegiranih družbenih skupin. Za njih je življenje pogosto neobetavno in neugodno, saj se soočajo s socialnim izključevanjem. Treba jim je dati priložnost, da živijo svoje življenje in se izražajo, zato da postanejo enakopravni člani družbe.

Mladinski centri so organizacije za mlade, ki nudijo neformalni prostor, v katerem lahko mladi pridobijo dragocene izkušnje in se povežejo z vrstniki prek različnih dejavnosti, ter nudijo tudi prostor, kjer se mladi lahko izražajo. S tem namenom je nastal projekt *Socialno vključevanje v mladinskih centrih*.

V tem okviru je strateško načrtovanje izredno pomembno, in sicer zato, da se ranljive ciljne skupine dolgoročno vključi v dejavnosti mladinskega centra in se jih vključi v načrtovanje različnih programov in dejavnosti. S sodelovanjem z mladimi bomo zagotovili, da se bodo programi in dejavnosti odzvali tudi na sodobne potrebe po vključevanju različnih mladih v družbo.

Priporočila, kako strateško vključiti prikrajšano mladino, ponujajo tudi rešitve in primere dobrih praks, ki mladinskim delavcem povejo, kako ravnati v določenih situacijah, saj je zelo pomembno, da se prikrajšano mladino v družbo vključi, ko je v največji stiski in potrebuje podporo.

Ponovno se vprašajmo: zakaj strategija? Odgovor je preprost. Strateško načrtovanje je zelo pomembno za dolgoročno (socialno) vključevanje mladih z manj priložnostmi. Temeljiti bi morala na analizi okolja, prepoznavanju potreb različnih deležnikov, ciljnih skupin in njihovem vključevanju. Pri odzivanju na potrebe mladih je strateško načrtovanje ključnega pomena in bi moralo imeti odgovore na nepredvidljive razmere, ki so lahko naša rešitev za izzive, s katerimi se vsakodnevno srečujemo. Dejstvo je, da lahko zgradimo bolj vključujočo družbo, ki temelji na skupnih vrednotah, sočutju, človečnosti in solidarnosti, samo s strateškim načrtovanjem.

SMERNICE ZA NAČRTOVANJE IN IZVAJANJE STRATEŠKEGA NAČRTOVANJA NA PODROČJU SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA MLADIH

V spodnjih razdelkih navajamo konkretna priporočila za strateško načrtovanje v mladinskih centrih na področju socialnega vključevanja mladih. Med projektom »Socialno vključevanje v mladinskih centrih« smo ugotovili, da ne obstaja enostaven recept za izvedbo programa vključevanja v mladinskih centrih. Zato smo za mladinske delavce oblikovali smernice, ki jim bodo pomagale pripraviti in oblikovati strategije na področju socialnega vključevanja ranljivih ciljnih skupin v dejavnosti mladinskih centrov.

V poglavju »Priloga 2 – Nacionalna pilotna usposabljanja« na koncu tega dokumenta so dokumenti in okvirji, ki vam lahko pomagajo v fazi načrtovanja strategije.

Smernice, kako napisati/pripraviti strategijo za socialno vključevanje v mladinskih centrih

Tukaj najdete vse pomembne elemente za strateško **načrtovanje** na področju socialnega vključevanja mladih v mladinskih centrih in povezanih organizacijah.

1. KORAK – Kje smo zdaj?

Ko začnete z načrtovanjem česar koli, bodisi dolgoročne strategije za razvoj mladinskega centra, letnega programa ali načrta poletnih dejavnosti, oziroma preden se lotite načrtovanja, se vprašajte: kje smo zdaj?

Pri nadaljnjih korakih in izključevanju prejšnjih izkušenj, ki niso delovale, vam bo zelo pomagalo, če boste malo raziskali. Najti je treba osnovne odgovore na določena vprašanja v zvezi z mladinskim centrom ali nevladno organizacijo, ki ima namen še naprej delati na temo socialnega vključevanja:

- Kakšni so naši cilji in namen?
- Kdo je naša trenutna ciljna skupina?
- Kakšne pretekle izkušnje imamo?
- Katere so naše prednosti in slabosti?
- Kateri viri so že na voljo (materiali, tehnologije, človeški viri, partnerska mreža)?
- Kakšna je naša finančna in upravna zmogljivost?
- Kakšni so izzivi v lokalnem okolju?
- Na kaj smo ponosni?

Cilj našega mladinskega centra je razvijati mladinske pobude ter sodelovati v procesih odločanja in razvoja skupnosti.

Trenutna ciljna skupina so mladi, stari med 13 in 25 let.

V preteklih letih smo organizirali prostočasne dejavnosti v zaprtih prostorih in na prostem, medgeneracijske dogodke, seminarje in usposabljanja ter razvijali prostovoljno delo.

Naše slabosti so, da mladinski center nima prostora za mlade v nobeni od vseh v občini, specialist za mladinske zadeve je zaposlitev za skrajšan delovni čas, imamo le enega mladinskega delavca, ne moremo doseči mladih, ki so stari 20-25 let, zaradi pomanjkanja kadra in nimamo dostopa do medijske opreme.

Naše prednosti so dostop do številnih infrastruktur in virov za vsakodnevno mladinsko delo, razvili smo že mobilno mladinsko delo in dejavni smo na mednarodni ravni.

Imamo enostaven dostop do naslednjih virov: infrastrukture za notranji in zunanji šport, prevoza, materialov in široke mreže partneric z različnimi izkušnjami.

Naša upravna zmogljivost vključuje 0,5 strokovnjaka za mladinske zadeve, mladinskega delavca, pravnika, knjigovodjo.

Naš letni proračun znaša 14.000,00 EUR.

Naši glavni izzivi do zdaj so, kako doseči mlade, ki so stari med 20 in 25 let, in mlade iz različnih družbenih skupin.

Ponosni smo na vse več mladih, ki se aktivno udeležujejo državnih in mednarodnih prireditev, na naše odlično osebje in partnersko mrežo ter vsakoletne prireditve, ki imajo že dolgoletno tradicijo.

2. KORAK – Katera je moja Ciljna skupina

Drugo kritično vprašanje, ko začnemo načrtovati, je: katera je moja ciljna skupina? Za koga načrtujemo svoje delo?

Pomembno je opraviti terensko raziskavo o mladih, ki bi jih želeli vključiti – koliko so stari, območje, v katerem živijo, tradicije, vrednote, vera, stopnja izobrazbe, socialno-ekonomski položaj, družinski položaj, zaposlitev (študent, zaposlen, ne študent ne zaposleni, npr. NEET (mladi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo)), prostočasne dejavnosti itd. ter si odgovoriti na vprašanja: zakaj prav ta skupina in s kolikimi želite sodelovati (mladi z različnimi invalidnostmi, različnih kulturnih, spolnih, verskih manjšin, skupin z različnimi interesi, različno zlorabljen mladina itd.).

Bolje je, »da se torto poje kos po kosu, kot da pograbite celo torto naenkrat«, kar pomeni, da je treba razumeti, kdo so mladi okoli vas oziroma tisti, s katerimi želite sodelovati, in naštetih prednostne naloge skupin, s katerimi želite delati.

Kadar želimo pripraviti dejavnosti za mlade iz ranljivih ciljnih skupin, je vedno pomembno, da:

- popišemo mlade iz našega lokalnega okolja: kdo so, koliko so stari, kako do njih, kaj potrebujejo;
- gremo tam, kjer so mladi: skate parki na prostem, prireditve za mlade, priljubljena zbirališča ali družabni mediji, da bomo imeli neposreden dostop do njih;
- obravnavamo vsako osebo posebej – ta strategija ni rešitev v vseh primerih, vendar lahko mladinskemu delavcu pomaga, da jo posebej prilagodi vsaki ranljivi ciljni skupini;
- mlade neposredno vprašamo, kaj potrebujejo;
- spoštujemo potrebe in zmožnosti mladih iz ranljivih ciljnih skupin;
- k vsaki zadevi pristopimo na drugačen način in se z mladimi pogovorimo o njihovih izkušnjah;
- krepimo ozaveščenost o deprivilegiranih mladih in drugih ranljivih ciljnih skupinah ter ustvarite varen prostor za razpravljanje o teh temah;
- uporabljamo nediskriminatorni jezik in terminologijo;
- mladim pomagamo, da najdejo svojo pot in se vključijo ter sodelujejo v družbi;
- z mladimi ustvarjamo dejavnosti za mlade, da pridemo v stik s ciljno skupino;
- smo oseba, ki se ne boji se odpreti ali pokazati svoje »človeške« plat in smo oseba, ki se iskreno zanima za mlade in želi najti skupni jezik;
- smo inštruktor, učitelj, zagovornik mladih in tudi zaveznik, ki se mu lahko zaupa.

Ciljna skupina našega mladinskega centra so mladi, stari med 13 in 25.

Za razvoj strategije socialnega vključevanja za naslednje leto želimo vključiti 300 mladih iz ranljivih skupin (~10 % vseh mladih skupaj):

- 1 % NEET mladih (mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo),
- 1,5 % mladih invalidov,
- 2,5 % romske mladine,
- 5 % mladih, ki živijo na podeželju naše občine.

3. KORAK – Utemeljitev

Zato, da bi ljudje verjeli – bodisi so to nosilci odločitev, oblikovalci politik, ciljna skupina ali predstavniki lokalne skupnosti (podjetja, nevladne organizacije, mediji, cerkev itd.) – jim morate ponuditi kar se le da veliko statistike (številke), političnega okvirja (zakonodaje, dokumentov o politikah na lokalni in nacionalni oziroma celo evropski ravni) ter dejstev o mnenju mladih (iz raziskav, anket).

To je del, kjer lahko ponudite odgovore občinstvu, da utemeljite svoje cilje in namene – na katere izzive lokalnega okolja odgovarjamo s strategijo, kako se je prepoznalo izziv (z analizami, iz obstoječih podatkov, z opazovanjem, ...) in kateri obstoječi strateški dokumenti organizacije (ter v lokalnem okolju) bodo pomagali, da bo ta strategija vključena (statut, akt o ustanovitvi, strategija za občinsko mladino) v lokalno okolje.

Občina ima 20.000 prebivalcev, od tega je 3.000 mladih, starih med 13 in 25 (15 %). Med mladimi je 10 % NEET mladine, 15 % invalidne mladine, 25 % romske mladine in 50 % mladine, ki živi na podeželju naše občine.

Vsakemu petemu mlademu grozi revščina. Vsaka četrta mlada oseba se srečuje z materialno ali socialno prikrajšanostjo – ekonomske težave, premalo sredstev za nakup trajnih dobrin, stanovanjska prikrajšanost. Približno 90 % mladih meni, da v družbi vlada napetost med revnimi in bogatimi in prav tako med različnimi rasnimi in etničnimi skupinami, 73 % mladih pa meni, da vlada napetost med ljudmi z različnimi spolnimi usmeritvami. Samo 70 % mladih meni, da imajo vse možnosti za pridobitev želene izobrazbe. Vsaka peta mlada oseba je brezposelna (vključno s 3 % dolgotrajno brezposelnimi). Večina mladih je prepričanih, da bodo lahko izbrali poklic/zaposlitev, ki jim je všeč (67 % mladih). Bolj kritična je mladina pri ocenjevanju možnosti iskanja zaposlitve, ki jim je všeč (52 % jih meni, da nimajo takšne možnosti). Poleg tega vsaka tretja mlada oseba meni, da ima dolgotrajno bolezen ali zdravstvene težave. Velik delež je takšne mladine, ki meni, da njihova občina ni prijazna do mladih – 28 %. Velik delež mladih živi v neprimernih prostorih (prostorska stiska, streha, ki pušča, ni kadi/prhe in ni notranjega stranišča oziroma je stanovanje pretemno) – 24 %. Mladi redko sodelujejo v sosedskih dejavnostih (urbanistično načrtovanje, podpisovanje peticij itd.) – le 5 %. Približno 17 % mladih sodeluje v dejavnostih nevladnih organizacij, 24 % se jih udeleži mladinskih projektov in 19 % mladih sodeluje v dejavnostih mladinskega centra. 85 % mladih, starih med 20 in 24 let, ima vsaj srednješolsko izobrazbo. Absolutna večina mladih ima optimistični pogled na svojo prihodnost (90 %).

Skladno s kazalnikom 5.6 poglavja Prioriteta 5 – Mladina v Razvojnem načrtu občine za obdobje 2019–2014, – bi moralo pri dejavnostih Mladinskega centra sodelovati vsaj 30 % vseh mladih. Skladno z Državnim načrtom socialnega vključevanja 2016–2022 (sprejetim 01. 07. 2015) igrajo Mladinski centri ključno vlogo pri socialnem vključevanju mladine in bi morali posebno pozornost nameniti socialnemu vključevanju ranljivih skupin mladih. Skladno s 5. delom Zakona o mladini (sprejetim 01. 05. 2008) bi morale lokalne skupnosti razvijati mladinsko delo na lokalni ravni, tako da bi mladinski delavci in mladinski center postali obvezen institucionalni okvir za razvoj mladinskega dela.

4. KORAK – Cilji in nameni

Ko želimo določiti cilje, se moramo odločiti, kaj želimo doseči v določenem časovnem obdobju in kako bomo to dosegli. To pomeni, da so cilji opisi stopnje, do katere bi morala realnost ustrezati merilom, ki jih izberemo v danem trenutku.

Postavitev ciljev je močan proces za razmislek o idealni prihodnosti in za motivacijo vseh sodelujočih, da se vizijo prihodnosti spremeni v resničnost.

Cilje in namene je enostavno določiti, hkrati pa zelo težko:

1. ustvarite si svojo »širšo sliko« o tem, kaj si želite doseči v zvezi z vašo določeno ciljno skupino, in določite široke cilje, ki jih želite doseči,
2. nato jih razdelite na majhne in še manjše korake (cilje in dejavnosti), ki jih morate narediti, da uresničite cilj.

Postavite si SMART (specifične, merljive, akcijsko usmerjene, ravno prave in ta časovno omejene) cilje, ki motivirajo vas in ljudi, ki vas obkrožajo, ter si jih zapišite zato, da bodo bolj oprijemljivi.

S – Specifičen (ali pomemben)

M – Merljiv (ali pomenljiv)

A – Akcijsko usmerjen (ali dosegljiv)

R – Realen (ali ustrezen, koristen)

T – Ta časovno omejen (ali sledljiv).

Nekaj nasvetov za določitev ciljev in namenov:

- * Vsak cilj navedite kot pozitivno izjavo – svoj cilj izrazite na pozitiven način: »To tehniko izvedi dobro!« je veliko boljši cilj kot: »Ne naredi te neumne napake«.
- * Bodite natančni: postavite si natančne cilje, določite datum, čas in količino, da boste lahko merili dosežke. Če boste to naredili, boste točno vedeli, kdaj ste cilj dosegli in boste lahko uživali v zadovoljstvu, da ste ga dosegli.
- * Določite prednostne naloge: ko imate več namenov, določite prednost vsakega. Tako se boste izognili preobremenjenosti zaradi preštevilnih namenov in boste lahko svojo pozornost usmerili na najpomembnejše.
- * Cilje si zapišite: to jih razjasni in jim da večjo moč.
- * Cilj naj bo majhen: cilj, ki ga želite uresničiti, naj bo majhen in dosegljiv. Ko je cilj prevelik, se vam zdi, da ne napredujete. Če pa, nasprotno, je cilj manjši in ga dosegate postopoma, je več možnosti za nagrado.
- * Postavite si realne cilje: pomembno je, da si postavite cilje, ki jih lahko dosežete. Vsi možni ljudje (na primer delodajalec, starši, mediji ali družba) vam postavljajo nerealne cilje.

Pogosto bodo to storili, ker ne poznajo vaših lastnih želja in ambicij (oz. želja in ambicij mladinskih centrov).

Če želimo določiti namen, nam vedno koristi, da razmislimo o naslednjih vprašanjih:

- Kaj želimo doseči na dolgi rok in bolj na splošno s samo strategijo?
- Kateri so splošni nameni organizacije na področju socialnega vključevanja ranljivih ciljnih skupin?
- Kaj bi se zgodilo, če ne bi imeli strategije?

Št. 1 – Programske mladinske delavce usposobite, kako se spoprijeti z izzivi socialnega izključevanja mladih v lokalni skupnosti

Št. 2 – V program mladinskega centra vključite mlade iz ciljne skupine.

Št. 3 – Povežite lokalno skupnost in mlade iz ciljne skupine z različnimi dogodki.

Št. 4 – Pomagajte mladim iz ciljne skupine, da se vključijo v vsakdanje življenje.

5. KORAK – Akcijski načrt

Ko želimo pripraviti akcijski načrt za mlade iz ranljivih ciljnih skupin, je vedno pomembno, da:

- imamo jasno predstavo o dosedanjih izkušnjah – svojih in od drugih (1. korak),
- jih poznamo po profilu (2. korak),
- vemo, kje so mladi – skate parki na prostem, prireditve za mlade, priljubljena zbirališča ali družabni mediji, da bomo neposredno dostopali do njih (3. korak),
- imamo realen cilj (4. korak) in
- imam jasen akcijski načrt.

Akcijski načrt razjasni, katera sredstva boste potrebovali za dosego cilja, in določa naloge in deležnike za dosego cilja.

Št. 1 – Letni mladinski kulturni in športni festival, kjer je ciljna skupina tudi organizatorji.

Št. 2 – Individualno usposabljanje je ciljni skupini redno na voljo.

Št. 3 – Mesečni odprti izobraževalni dnevi za mlade z gostujočimi govorniki, ki pokrivajo različne teme, ki so zanimive za ciljno skupino.

Št. 4 – Sezonski enodnevni izleti na prostem za ciljno skupino.

Št. 5 – Sezonski medgeneracijski dogodki za razvoj različnih veščin, uporabnih v vsakdanjem življenju.

...

6. KORAK – Kazalniki

Kazalniki naj bodo vedno SMART (specifični, merljivi, akcijsko usmerjeni, ravno pravi in ta časovno omejeni), kar nam bo zagotovilo, da bomo lahko spremljali napredovanje programa. Ključni kazalniki določajo, katere ovire nas nagovarjajo k doseganju ciljev in nam pokažejo morebitne izboljšave dejavnosti in projekta na splošno. Pomagajo nam tudi, da si naredimo jasno predstavo o programu, ki se ga izvaja.

Pomembno je, da vedno razmislimo ne le o **količinskih** kazalnikih, ki so zelo pomembni za politiko in odločevalce, temveč tudi o **kakovostnih** kazalnikih, ki so najpomembnejši za ciljno skupino.

Št.	Dejavnost	Kazalniki
1	Letni mladinski kulturni in športni festival, kjer je ciljna skupina tudi organizator	100 mladih, starih med 13 in 18, se je udeležilo dogodka. Ekipo 10 mladih iz ciljne skupine je pridobila nove izkušnje iz vodenja prireditev.
2	Individualno usposabljanje je ciljni skupini redno na voljo	Izvedlo se je 100 individualnih izobraževalnih sej. Mladi so imeli možnost, da si zastavijo osebne cilje za obdobje enega leta in jih tudi dosegli.
3	Mesečni odprti dogodek izobraževalni dan za mlade z gostujočimi govorniki, ki pokrivajo različne teme, ki so zanimive za ciljno skupino	Organiziralo se je 10 izobraževalnih dni za mlade z gostujočimi govorniki, ki pokrivajo različne teme, ki so zanimive za ciljno skupino. Ciljna skupina je pridobila koristne informacije in nova znanja o temah, ki jo zanimajo.
4	Sezonski enodnevni izleti na prostem za ciljno skupino	Organiziralo se je 4 sezonske enodnevne izlete. Ciljna skupina je razvila svoje sposobnosti za delo v skupini.
5	Sezonski medgeneracijski dogodki za razvoj različnih veščin, uporabljenih v vsakdanjem življenju	Sodelovalo je 20 ljudi, ki ne spadajo v starostno skupino mladih. Mladi so cenili, da so imeli možnost sodelovati z ljudmi drugih generacij.

7. KORAK – Postopki in načini vključevanja deležnikov

Za širitev pomena svojega dela, za zagotovitev vidnosti tega, kar počnete in vpliva slednjega na ciljno skupino ter za pridobitev ustreznih virov v zahtevanem času in količini, je zelo pomembno, da v čim večjem obsegu vključite deležnike in si zagotovite, da projekt ostane med njihovimi nalogami. Vzpostavljajte odnosov z deležniki lahko traja dolgo, zato ne čakajte na zadnji trenutek in začnite že zdaj.

Najprej je treba pripraviti popis vseh deležnikov v vašem lokalnem okolju, da boste lahko vzpostavili sodelovanje z drugimi organizacijami, ki tudi na nek način lokalno sodelujejo z mladimi. Predstavite se, vendar se zanimajte tudi za dejavnosti drugih. Podajte predlog za sodelovanje in postavite skupen cilj, h kateremu bi lahko vsi prispevali.

Vedno je zelo pomembno ugotoviti, kdo je odgovoren za posamezno dejavnost in kdo jih bo podpiral.

Ko ste našli vse ustrezne deležnike (starše, učitelje, lokalne nevladne organizacije, lokalna podjetja, oblikovalce politik, nosilce odločitev, cerkev, neformalne skupine itd.), analizirajte zanimanje in moč ter redno in nemoteno upravljajte deležnike.

Da bi vključili deležnike v čim večjem obsegu z minimalnimi viri, je treba analizirati njihove potrebe in poiskati skupne potrebe, za katere bi si prizadevali.

Načini za vključevanja deležnikov:

- povabilo k sodelovanju v delovni skupini za razvoj strategije;
- povabilo, da imajo govor na otvoritvi in zaključku prireditve, odvisno od teme;
- povabilo, da sodelujejo kot strokovnjaki za določeno dejavnost;
- povabilo na dobrodelne prireditve, k zagotovitvi sredstev, k podaji mnenja;
- predlog, da se skupaj ustvari nekaj, kar je pomembno za deležnika;
- povabilo k udeležbi na dogodku;
- javna zahvala deležnikom itd.

8. KORAK – Viri

Viri so lahko karkoli, kar je potrebno za izvedbo dejavnosti. Najpogostejši viri pri mladinskem delu so:

- ljudje (vsi so pomembni, bodisi strokovnjaki, organizatorji ali prostovoljci);
- prostor (bodisi notranji ali zunanji – mladinski center, športna dvorana, gozd itd. Brez prostora ni mogoče organizirati ničesar);
- prevoz (za zbiranje drugih virov oz. za prevoz udeležencev oz. obiskovalcev, pogosto boste morali omogočiti razpoložljivost prevoza);

- materiali (odvisno od dejavnosti, od preprostega papirja in pisal do posebnih predmetov za zunanjo uporabo ali znanstvene dejavnosti).

Vire, ki so potrebni za vaše dejavnosti, boste morali podrobneje opisati, saj jih boste tako lažje pridobili. Bolje je, da učitelju športne vzgoje rečete, da potrebujete odbojgarsko in košarkarsko žogo, kot da rečete, da potrebujete športno opremo in na koncu v rokah držite kolebnico.

Individualno usposabljanje je ciljni skupini redno na voljo – viri, ki jih potrebujete za 1. sejo so: inštruktor, prostor (2 stola ali odeje, na katerih sedite), pisalo, papir za beležke, barvni papir za vaje.

9. KORAK – Izvedba

Nekateri nasveti, da strategija socialnega vključevanja postane realnost:

- vsako osebo obravnavajte posebej – ta strategija ni rešitev v vseh primerih, vendar lahko mladinskemu delavcu pomaga, da jo posebej prilagodi vsaki ranljivi ciljni skupini;
- mlade neposredno vprašajte, kaj potrebujejo in česa si želijo;
- spoštujte potrebe in zmožnosti mladih iz ranljivih ciljnih skupin;
- k vsaki zadevi pristopite na drugačen način in se z mladimi pogovorite o njihovih izkušnjah;
- krepite ozaveščenost o deprivilegiranih mladih in drugih ranljivih ciljnih skupinah ter ustvarite varen prostor za razpravljanje o teh temah;
- uporabite nediskriminatorni jezik in terminologijo;
- mladim pomagajte, da najdejo svojo pot in se vključijo ter sodelujejo v družbi;
- z mladimi ustvarite dejavnosti za mlade, da pridete v stik s ciljno skupino;
- bodite oseba, ki se ne boji se odpreti ali pokazati »človeške« platí samega sebe in bodite oseba, ki se iskreno zanima za mlade in želi najti skupni jezik;
- ste inštruktor, učitelj, zagovornik mladih in tudi zaveznik, ki se mu lahko zaupa.

10. KORAK – Evalvacija

Evalvacija je postopek, ki kritično preuči program. Vključuje zbiranje in analiziranje informacij o dejavnostih, značilnostih in rezultatih programa. Namen evalvacije je presoditi program, izboljšati njegovo učinkovitost in/ali informirati o programskih odločitvah (Patton, 1987).

Z evalvacijo lahko izboljšate oblikovanje in izvajanje programa ter pokažete njegov vpliv. Pomembno je, da občasno ocenite in prilagodite svoje dejavnosti, da zagotovite čim večjo učinkovitost. Evalvacija vam lahko pomaga določiti področja za izboljšanje in obenem vam

pomaga učinkoviteje uresničiti cilje. Poleg tega, ko delite svoje izide o tem, kaj je bilo bolj in kaj manj učinkovito, prispevate k izboljšanju izobraževanja in drugih dejavnikov v lokalnem okolju.

Evalvacije se delijo na dve širši kategoriji: formativne in sumativne. Formativna evalvacija se izvaja med razvojem in izvajanjem programa in je koristna, če potrebujete navodila, kako najbolje doseči svoje cilje ali izboljšati svoj program. Sumativno evalvacijo je treba zaključiti, ko so vaši programi vzpostavljeni in vam pove, v kolikšni meri program dosega svoje cilje. Znotraj kategorij formativne in sumativne evalvacije obstajajo različne vrste evalvacij.

Dobra evalvacija je prilagojena vašemu programu in temelji na obstoječem ocenjevalnem znanju in virih, je vključujoča, poštena in ponovljiva, njene metode so toliko stroge, kot to dopuščajo okoliščine. Poleg tega imate načrt s kazalniki (6. korak), ki mu skozi sledite med izvajanjem strategije za socialno vključevanje.

Evalvacija je lahko kratkoročna ali dolgoročna, kvantitativna ali kvalitativna, individualna ali skupinska, pasivna ali interaktivna itd. Najbolj priljubljene metode evalvacije pri mladinskem delu so: osebni pogovor, ankete, raziskave, opazovanje, spremljanje medijev.

Evalvacija omogoča, da pokažete uspeh ali napredek vašega programa. Podatki, ki jih zberete, omogočajo, da boljše obveščate druge o vplivu programa, kar je ključnega pomena za odnose z javnostjo, moralo osebja in privabljanje in ohranjanje podpore trenutnih in potencialnih financerjev.

NAČRTOVANJE SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA – KORAK ZA KORAKOM (VZOREC)

Ko določite vse smernice, lahko začnete z načrtovanjem strategije korak za korakom. Ta delovni list lahko uporabite za boljše načrtovanje strategije na področju socialnega vključevanja mladih v program mladinskih centrov, ki je ključni del načrtovanja projektov.

Cilji:	
Ciljne skupine:	
Časovni okvir:	
Kazalniki:	
Partnerji:	
Finančna sredstva:¹	
Viri:²	
Želeni rezultati:	

¹ Financiranje projektnih dejavnosti in razčlenitev financiranja, če je virov več.

² Vodenje projektov zahteva vire za izvajanje projektnih nalog. Viri so ljudje, oprema, prostori, financiranje ter kar koli drugega, kar ustreza definiciji (običajno z izjemo dela), potrebni za dokončanje projektne dejavnosti.

SPLOŠNI OPIS PROJEKTA

17

Socialno vključevanje v mladinskih centrih je bilo 24-mesečno strateško partnerstvo štirih partnerskih organizacij, financirano iz programa Erasmus+ Mladi v akciji. Osredotočili smo se na dejavnike, zaradi katerih se mladi zavedajo pomena socialnega izključevanja in vključevanje mladih v sodobno družbo, želeli pa smo tudi razviti ne le dejavnosti in orodja za mladinske delavce, ampak razviti tudi smernice za trajnostne programske dejavnosti za mladinske centre in s tem povezane organizacije, ki delajo z mladimi. S projektom sledimo ciljem evropske mladinske strategije na področju političnih odločitev v zvezi s socialnim vključevanjem.

Projekt se je začel z uvodnim sestankom, ki je bil osnova za projekt. Namen uvodnega sestanka je bil skupen pregled projektnih dejavnosti in končna priprava na sodelovanje. Naslednji korak je bila priprava analize dejanskega stanja v vsaki državi. Z analizo smo želeli zajeti kritična lokalna okolja, kjer so prisotni izzivi socialnega vključevanja. Analitsko metodo je v vsaki državi pripravila ožja projektna skupina na državni ravni.

V sklopu projekta Socialno vključevanje v mladinskih centrih smo izvedli tudi študijski obisk, da bi si ogledali primere dobrih praks v mladinskih centrih v Oldenburgu (Nemčija). To nam je omogočilo vpogled v dobre prakse razvoja in izvajanja programskih dejavnosti na področju socialnega vključevanja.

Oboroženi z vsem znanjem, ki smo ga pridobili s prejšnjimi dejavnostmi, smo pripravili program mednarodnega usposabljanja mladinskih delavcev, ki so odgovorni za razvoj programov v mladinskih centrih, kjer bi lahko razvijali redne programske vsebine mladinskega centra in manjše projektne aktivnosti na področju socialnega vključevanja. Na mednarodnem usposabljanju so mladinski delavci razvili tudi nacionalna pilotna usposabljanja, da pridobljeno znanje prenesejo na druge mladinske delavce in testirajo dejavnosti za socialno vključevanje, zato da bi bolje razumeli, v katero smer in kako gre program socialnega vključevanja posameznega mladinskega centra.

Projekt smo zaključili z multiplikativnimi dogodki v vsaki državi, ki so bili namenjeni odločevalcem, različnim organizacijam, ki se srečujejo s težavami socialnega izključevanja, in vodjam mladinskih centrov, da bi podali pripombe in prilagodili osnutek strateškega dokumenta.

Med vsemi dejavnostih je potekal proces razvoja strategije, ki temelji na analizi, opravljeni v vsaki državi, metodah in vpogledu v konkretne vsebine in uspešne programske vsebine mladinskih centrov vsake države. Vse to nam je omogočilo pripravo dolgoročne in trajnostne strategije za razvoj programa v mladinskih centrih in drugih povezanih organizacijah na področju socialnega vključevanja in je namenjeno kot pomoč mladinskim delavcem in vodjam mladinskih centrov, kako se spoprijeti z izzivi socialnega izključevanja v lokalni skupnosti in kako se nanje učinkovito odzvati.

Razvili smo strateške smernice, ki bodo mladinskim centrom omogočile razvoj programskih dejavnosti na področju socialnega vključevanja oziroma natančneje, kako razviti programske vsebine za programski načrt v mladinskih centrih.

CILJI PROJEKTA SOCIALNO VKLJUČEVANJE V MLADINSKIH CENTRIH

Projekt je bil zasnovan tako, da daje vmesne in takojšnje rezultate že med njegovim izvajanjem. Cilj po zaključku je ohraniti učne rezultate projekta. Na splošno so glavni rezultati opredeljeni v 1. cilju in 2. cilju, podcilji pa prikazujejo rezultate, ki jih želimo doseči v projektnem partnerstvu med projektom.

1. CILJ: Oblikovanje strategije za trajnostni pristop k socialnemu vključevanju v programih mladinskih centrov.

Teoretična pomoč za pripravo strateških modelov socialnega vključevanja v mladinskih centrih so cilji EU mladine, Strategija EU za mlade 2010–2018, program Erasmus+: Mladi v akciji na področju vključevanja in raznolikosti, publikacije centra za vključevanje SALTO 2006–2015 ter drugi ustrezni dokumenti. Pri pripravi modela za strateško načrtovanje socialnega vključevanja, kako iz projektov razviti vsebino programa, nam bodo v pomoč praktični primeri, kot npr. soustvarjanje programa z mladimi, ki jim grozi socialna izključenost, skupaj z vodstveno ekipo centrov.

C1.1: Priprava in izvedba analize

- Potrebno je razviti merila za analizo za oblikovanje strateških programskih usmeritev in modelov socialnega vključevanja v mladinskih centrih.
- Analiza trenutnega stanja programov in projektov socialnega vključevanja v vseh mladinskih centrih za oblikovanje strateškega programa socialnega vključevanja v lokalnih organizacijah.

C1.2: Izvedba študijskega obiska

- Uspešno izveden študijski obisk v Nemčiji s 24 udeleženci (programski mladinski delavci in vodje/direktorji) za potrebe analize socialnega vključevanja.

C1.3: Pregled dobrih praks in smiselna umestitev v strategijo

- Priprava nabora dobrih praks, njihova analiza, vključitev v modele za oblikovanje konkretnih programskih vsebin.

2. CILJ: Usposobiti mladinske delavce in vodje mladinskih centrov, kako se soočati z izzivi socialne izključenosti mladih v lokalni skupnosti.

Vloga mladinskih centrov na področju socialnega vključevanja se bo okrepila in mladinski centri bodo postali kompetentni sogovorniki drugim deležnikom, tako na državni, lokalni in na evropski ravni. Strateške smernice in razvoj programov mladinskih centrov so pomembni za socialno vključevanje, saj so mladinski centri katalizatorji lokalne skupnosti za bolj proaktiven pristop k reševanju izzivov sodobnega časa. Razvoj modelov za ustvarjanje konkretnih programskih vsebin v mladinskih centrih bo temeljil na analizi in osnovnih dokumentih s pod-

ročja socialnega vključevanja (kar se bo še posebej pokazalo pri razvoju strateških smernic in izvajanju mednarodne mobilnosti in nacionalnega usposabljanja). Skupaj s sodelujočimi strokovnjaki bomo sooblikovali del evropske dimenzije socialnega vključevanja. Učinek projekta je bolj vključujoča družba.

C2.1: Priprava, izvedba in evalvacija mednarodnega usposabljanja

- 1 uspešno izvedeno mednarodno usposabljanje,
- 24 usposobljenih mladinskih delavcev za razvoj socialnega vključevanja v vsebino mladinskih centrov.

C2.2: Priprava, izvedba in evalvacija nacionalnega usposabljanja

- 90 usposobljenih programskih mladinskih delavcev za razvoj socialnega vključevanja v vsebino mladinskih centrov,
- Izvedba 6 srečanj oz. usposabljanj, na katerih bodo usposobljeni mladinski delavci v mladinskih centrih usposabljali mladinske delavce, ki so odgovorni za program, kako razvijati redne programe na področju socialnega vključevanja. Skupaj bodo pripravili in predlagali strateške rešitve in možnosti za vključevanje.

C2.3: Izvedba multiplikativnih dogodkov

- Izvedba vsaj 6 programov na temo socialnega vključevanja v mladinskih centrih,
- 3 multiplikacijska srečanja z najmanj 90 udeleženci.

C2.4: Razviti model za oblikovanje konkretne programske vsebine

- Razvilo se je vsaj 12 programskih vsebin socialnega vključevanja v mladinskih centrih, ki so jih pripravili programski mladinski delavci na podlagi mednarodnega usposabljanja v sklopu projekta.

DEJANSKO STANJE NA PODROČJU SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA IN OZADJE V ESTONIJI, NEMČIJI, LATVIJI IN SLOVENIJI

Med preverjanjem dejanskega stanja na področju socialnega vključevanja v posamezni državi smo ugotovili, da imamo opravka s štirimi različnimi dejanskimi stanji, ki pa imajo nekaj skupnih točk. Opažamo, da v vsaki državi organizacije delajo na temelju mladinskega dela, ki se odziva na spremembe v družbi. To je bilo glavno izhodišče za pripravo programa strategije načrtovanja in izvajanja socialnega vključevanja v mladinskih centrih. V spodnjem poglavju si lahko preberete, kako je mladinsko delo zasnovano v posamezni državi, o rezultatih analize, izvedene med projektom, ter opredelitve, kdo so mladi v vsaki sodelujoči državi glede na statistiko (starostna opredelitev mladih, število mladih, delitev po spolu) ter kdo so ustrezni deležniki in partnerji pri mladinskem delu v vsaki državi, ki imajo namen spremeniti politiko in mlade vključiti v družbo. Na te podatke se mladinski delavci lahko zanesejo pri pripravi strategije in jih lahko navedejo kot referenco pri opisovanju dejanskega stanja na področju socialnega vključevanja. Na koncu poglavja smo opredelili, kateri so viri na področju mladine v vsaki državi, kako je mladinsko delo organizirano in na kakšen način se mladinsko delo izvaja v posamezni državi.

SLOVENIJA

Skladno s podatki Statističnega urada Republike Slovenije (2016) se število mladih v Sloveniji hitro zmanjšuje. Te demografske spremembe kažejo, da polno socialno vključevanje in aktiviranje potenciala vsakega mladega človeka je in bo vse pomembnejše za dolgoročno stabilnost in razvoj slovenske družbe kot kdaj koli prej. Kljub manjšim izdatkom za socialno zaščito (kot delež BDP) je v primerjavi z evropskim povprečjem Sloveniji doslej uspelo ohraniti razmeroma nizko stopnjo tveganja revščine ali socialne izključenosti. Skladno z raziskavo agencije Eurofound o socialnem vključevanju mladih je imela Slovenija v letu 2013 najnižjo stopnjo socialnega izključevanja mladih med državami srednje in vzhodne Evrope. Skladno z raziskavo »Mladi 2010« so glavni mehanizmi za socialno vključevanje v Sloveniji izobraževanje in zaposlitev. Socialno vključevanje mladih ni posebej opredeljeno v slovenski zakonodaji. Glavni zastopnik socialnega vključevanja v Sloveniji je Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ki je pristojno za izvajanje ustreznih programov in imenovanje izvajalcev programov. Slovenske občine so tudi vključene v socialno vključevanje mladih. Do danes v Sloveniji ni bila sprejeta nobena posebna nacionalna strategija ali program za socialno vključevanje mladih. Nacionalni program za mladino 2013–2022 (Rešolucija o Nacionalnem programu za mladino 2013–2022) obravnava zmanjšanje revščine in socialno vključevanje mladih na številnih področjih politike, vključno z zaposlovanjem in trgom dela, izobraževanjem, stanovanji in zdravstvom. Program vključuje številne ukrepe/instrumente in kazalnike za njegovo izvajanje. Največji delež financiranja prihaja iz vladnih in občinskih virov ali iz lastnih sredstev nevladnih organizacij. Urad RS za mladino in drugi pristojni nadzorni organi spremljajo namensko porabo sredstev. Dostop do nastanitve za mla-

de v Sloveniji je omejen s številnimi strukturnimi dejavniki, ki vključujejo omejeno ponudbo in cenovno dostopnost stanovanj za prodajo ali najem. Drug omejujoč dejavnik je finančno stanje mladih, ki je povezano z njihovo zaposlitvijo. Ker so na začetku svoje poklicne kariere, imajo nižje dohodke in so pogosto zaposleni za določen čas.

(Vir: Evropska komisija <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/en/content/youthwiki/4-socialbivališ-inclusion-slovenia>)

ESTONIJA

Mladinsko delo je v Estoniji priznано kot poklic, področje mladinskega dela urejajo najnovejši predpisi in dokumentacija. Trenutno ima Estonija tri visokošolske ustanove z učnimi programi za študij mladinskega dela: Pedagoška fakulteta Univerze v Talinu, Fakulteta Narva Univerze v Tartuju ter Akademija za kulturo v Viljandiju Univerze v Tartuju. Obstajajo tudi številni akterji, ki nudijo neformalna usposabljanja strokovnjakov in začetnikov za delo z mladimi. V sklopu nacionalnega sistema poklicnih kvalifikacij je bil leta 2006 v Estoniji sprejet standard kvalifikacij za mladinske delavce, ki je bil nato obnovljen leta 2011. Standard kvalifikacij opisuje glavne zahteve glede usposabljanja mladinskih delavcev na treh ravneh (Vir: Digar, <https://www.digar.ee/arhiiv/en/books/72125>). Večina estonskih mladinskih delavcev ima tako ustrezno izobrazbo s tega ali podobnega področja, seznanjeni so z novimi smermi mladinskega dela in svoje sposobnosti redno obnavljajo, saj je dodatno usposabljanje dostopno in večinoma brezplačno. Skladno z estonskim Zakon o mladinskem delu (Vir: Riigi Teataja, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/511072014006/consolide>) in Zakonom o lokalni upravi (Vir: Riigi Teataja, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/509012014003/consolide>) je mladinsko delo v pristojnosti lokalnih oblasti (svet, podeželska občina ali mestna uprava ter ustanove in partnerji, ki jih te upravljajo), obseg dejavnosti in sredstev pa se lahko razlikuje od občine do občine. Na splošno imajo mladinski centri, ki jih lahko organizirajo lokalne oblasti ali neprofitna združenja, najširšo ponudbo storitev mladinskega dela in veljajo za primarne ponudnike mladinskega dela. V Estoniji trenutno deluje približno 260 mladinskih centrov v 79 enotah lokalne uprave po vsej državi. Poleg tega na področju mladinskega dela delujejo t. i. »šole za prosti čas«, ki omogočajo pridobitev »izobrazbe za prosti čas« s področja predprofesionalne glasbe, plesa, vizualni umetnosti itd., ter mladinska združenja, med katere spadajo študentski sveti v formalnih šolah in mladinski sveti, ki podpirajo organizacijo in zagotavljanje mladinskega dela.

LATVIJA

V Latviji je bil sprejet Zakon o socialni pomoči in socialnih storitvah. Socialno vključevanje je opredeljeno kot proces, namen katerega je, da se ljudem, ki so izpostavljeni tveganju revščine in socialne izključenosti, zagotovi možnosti, storitve in vire, ki so potrebni za polno sodelovanje v gospodarskem, socialnem in kulturnem življenju družbe, kar posledično izboljša življenjski standard in blaginjo, ter se jim omogoči več možnosti za sodelovanje pri odločanju in dostop do temeljnih človekovih pravic. Ta izrecna določba velja za vse prebivalce Latvije, vključno z mladino in otroki.

Socialno vključevanje je področje več sektorjev, ki zahteva skupno sodelovanje predstavnikov s področja izobraževanja, socialnega varstva, gospodarstva, regionalnega razvoja in zdravstva. To pomeni, da je uspešnost socialnega vključevanja v veliki meri odvisna od možnosti in pripravljenosti predstavnikov države in občinskih institucij ter nevladnega sektorja za sodelovanje. Vprašanja socialnega vključevanja so v pristojnosti Ministrstva za socialno varstvo, toda če se vprašanja socialnega vključevanja mladih ločujejo, jih Ministrstvo za izobraževanje in znanost obravnava in spodbuja v sodelovanju z drugimi institucijami in organi.

Mladinsko delo je v Latviji priznано kot poklic, področje mladinskega dela pa urejajo najnovejši predpisi in dokumentacija, ki sledijo »Zakonu o mladini« (sprejetem 08. 05. 2008). Trenutno ima Latvija dve visokošolski ustanovi z učnimi programi za študij mladinskega dela: Univerza v Daugavpilsu in Univerza v Liepajai. Ministrstvo za izobraževanje in znanost vsako leto organizira neformalno usposabljanje v skladu z zakonodajo za največ 50 mladinskih delavcev in strokovnjakov za mladinske zadeve. V sklopu nacionalnega sistema poklicnih kvalifikacij ima Latvija standard kvalifikacij za mladinske delavce in strokovnjake za mladinske zadeve.

Večina latvijskih mladinskih delavcev ima tako ustrezno izobrazbo s tega ali podobnega področja, seznanjeni so z novimi smermi mladinskega dela in svoje sposobnosti redno obnavljajo, saj je dodatno usposabljanje dostopno in večinoma brezplačno. Skladno z »Zakonom o mladini« Republike Latvije (Vir: Likumi: <https://likumi.lv/ta/id/175920-jaunatnes-likums/redakcijas-datums/2009/07/01>) je mladinsko delo v pristojnosti lokalnih oblasti (svet, podeželska občina ali mestna uprava ter ustanov in partnerjev, ki jih te upravljajo), obseg dejavnosti in sredstev pa se lahko razlikuje od občine do občine. Na splošno imajo mladinski centri, ki jih lahko organizirajo lokalne oblasti ali neprofitna združenja, najširšo ponudbo storitev mladinskega dela in veljajo za primarne ponudnike mladinskega dela. V Latviji trenutno deluje približno 180 mladinskih centrov v 109 enotah lokalne uprave po vsej državi. (Vir: Evropska komisija: https://eacea.ec.europa.eu/national_policies/en/content/youthwiki/4-social-inclusion-latvia)

NEMČIJA

Nemčija je ogromna država, ki jo sestavlja 16 zveznih dežel. Večina jih ima svoje zvezne zakonodaje in primerjava vseh bi bila preobsežna. Naš partner v projektu je bilo združenje Jugendkulturarbeit e.V. iz zvezne dežele Niedersachsen (Spodnja Saška), glavno mesto katere je Hannover. Ta kratka analiza se bo osredotočila le na zvezno deželo Spodnja Saška.

Večina programov za vključevanje v Spodnji Saški se osredotoča na dve temi: **migracije** in **invalidi**. Konec leta 2018 je v Nemčiji živel približno 10,6 milijona ljudi s tujim državljanstvom. Največ tujcev živi v Berlinu (17 %) in Bremnu (16,8 %). Spodnja Saška ima približno 8,7 % vsega prebivalstva, kar znaša 777.000 tujcev.

Politika migracij in udeležbe v Spodnji Saški je politika, ki jo pokriva več sektorjev. Zvezna dežela in lokalna uprava skupaj z drugimi delno prostovoljnimi akterji zagotavljata sredstva

oziroma prispevata k spodbujanju sodelovanja priseljencev. V spodnji Saški so razvili mrežo za skupno delo z migranti, ki že več kot petnajst let zagotavlja strokovno povezanost in komunikacijo med vsemi sodelujočimi v procesu vključevanja (kot npr. šole, urad za delo, socialni urad itd.). Spodnja Saška razume pomen sodelovanja med zasebnim in javnim sektorjem, kjer zasebni sektor prevzema odgovornosti, ki jih določa javni sektor. Vlada torej financira številne zasebne organizacije za svetovanje in vključevanje, ki morajo priseljemcem nuditi informacije in individualne nasvete v zvezi z bivanjem, socialnimi vprašanji, socialnopedagoškim in psihosocialnim svetovanjem, tečaji vključevanja in drugimi jezikovnimi podpornimi ukrepi ter individualnim posredovanjem pri teh, vključevanjem v izobraževanje, usposabljanjem in delom v primeru nadaljnjih migracij in vračanja ter pomočjo pri ponovnem vključevanju. Imajo veliko nevladnih organizacij kot tudi nekaj javnih uradov, ki ponujajo programe za vključevanje za nove udeležence, kot je Community College, kjer lahko tujci na primer začnejo s programom za vključevanje in nadaljujejo z jezikovnim tečajem, ki ga pogosto plača vlada. Vlada tudi krije posebne stroške za sodelovanje mladih tujcev pri nekaterih programih za vključevanje, kot so mladinske izmenjave ali podobno.

Kar zadeva **mlade invalide**, je bil razvit koncept vključujočih šol. Vključevanje v tem smislu pomeni celovito in neomejeno sodelovanje vsakega posameznika v družbenem življenju. To izrecno vključuje pravico do izobraževanja. Vključujoča šola je šola ki nudi individualno podporo, kjer se podpira individualne talente in posebne potrebe posameznega otroka. Vključujoča šola razume heterogenost kot osnovo in priložnost za šolsko delo in izobraževanje. V Spodnji Saški ni nobenemu otroku onemogočen dostop do določene šole ali drugih oblik šolanja zaradi omejitev ali invalidnosti. Tako določa tudi 24. člen (»Izobraževanje«) Konvencije ZN o pravicah invalidov, ki invalidom zagotavlja dostop do izobraževalnega sistema brez diskriminacij. V Spodnji Saški je torej vsaka šola vključujoča šola.

Spodnja Saška je zelo napredna, kar zadeva izvajanje vključujoče šole. Vključujočo šolo so v Spodnji Saški uvedli v začetku šolskega leta 2013/14, začeni s prvim in petim razredom. Odtlej se je razširila v naraščajočem vrstnem redu. V tekočem šolskem letu 2018/2019 je bila vključujoča šola uvedena v 1. do 10. razredu splošnih javnih šol. Poleg tega od tega šolskega leta deluje tudi v poklicnih šolah. Učenci, ki potrebujejo posebno izobraževalno podporo, so v vključujoči šoli deležni ustrezne podpore.

ANALIZA STANJA V POSAMEZNI DRŽAVI

25

V prvi fazi projekta je vsaka partnerica pripravila analizo stanja s področja socialnega vključevanja v mladinskih centrih. Analiza na temo socialnega vključevanja v mladinskih centrih je bila pripravljena z namenom, da se doseže zastavljene cilje projekta in se pripravi priročnik za mladinske delavce na temo socialnega vključevanja ranljivih ciljnih ljudi v programe in dejavnosti njihovih organizacij ter se preveri, kaj je že bilo storjeno na tem področju v posamezni državi, kar je dejansko pomembno za pripravo strategije.

SLOVENIJA

Urad Republike Slovenije za mladino je javni organ, ki je odgovoren za področje mladine in uresničevanjem javnega interesa na področju mladine na državni ravni. To je samostojen organ, ki od leta 1991 deluje v sklopu Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport. Urad za mladino oblikuje predpise in ukrepe na področju mladine. Spodbuja neformalne učne procese za povečanje kompetenc mladih pri njihovem prehodu iz otroštva v odraslost. Razvija ustrezne mehanizme za podporo mladinskim organizacijam in organizacijam za mladino, ki so ključnega pomena za spodbujanje aktivne udeležbe mladih.

V analizi, v kateri smo se osredotočili na 12 osebnih okoliščin (LGBT +, etnična pripadnost, vera, nižji ekonomski status, invalidnost, posebne potrebe, geografska izključenost, odvisnosti, žrtve nasilja, nasilno vedenje, zdravstveni izzivi, težave z izobraževanjem, politično prepričanje) je sodelovalo 21 organizacij iz 9 regij. V njej so sodelovali tudi mladinski centri, ki so člani Mreže MaMa, in ustrezne organizacije, ki soustvarjajo program za mlade in z mladimi iz ranljivih ciljnih skupin.

Analizo smo razdelili na štiri dele. V prvem delu smo se osredotočili na storitve (ustvarjalne delavnice, neformalno usposabljanje, kulturne dejavnosti, socializacija s sovrstniki, svetovanje, pogovori z mladinskimi delavci, projektno delo, prostovoljstvo, mednarodne dejavnosti, dejavnosti, povezane z zdravim načinom življenja), ki jih mladi iz ranljivih ciljnih skupin uporabljajo glede na njihove osebne okoliščine. Osredotočili smo se tudi na število ranljivih skupin mladih, ki se udeležujejo dejavnosti in programov posameznih organizacij, ki se razlikujejo od organizacije do organizacije (vsaj pet do največ dvesto mladih), kar je pogojeno tudi z okoljem in številom mladih v njem, ker večina mladih obiskuje organizacije v Ljubljani in manj v manjših krajih (Šmartno ob Paki, Hrastnik, Ravne na Koroškem).

V drugem delu smo se osredotočili na osebni stik mladinskega delavca z mlado osebo iz ranljive ciljne skupine. Sestav smo razdelili glede na:

1. pristop – kako vzpostaviti prvi stik z mladimi in kaj je pri tem pomembno;
2. način dela z mlado osebo iz ranljive ciljne skupine;
3. Na kaj so pozorni, da privabijo mlade iz ranljivih ciljnih skupin.

V tretjem delu vprašalnika smo mladinske delavce povabili, da z nami delijo dobre prakse z mladimi iz ranljive ciljne skupine.

V zadnjem delu so mladinski delavci z nami delili primere slabih praks dela z mladimi iz ranljivih ciljnih skupin.

(Vir: Mladinska mreža MaMa: https://issuu.com/mrezamama/docs/analiza_ankete_syic_final)

Statistika:

Delež mladih, starih med 15 in 29 let, v slovenskem prebivalstvu (2.064.188 prebivalcev) je 15,7 %, (327.326 mladih). Delež mladih po spolu v celotni populaciji znaša 8,2 % (168.989) mladih moških in 7,7 % (158.337) mladih žensk.

(Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2016:

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05C2002S&ti=&path=/Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/10_stevilo_preb/10_05C20_prebivalstvo_stat_regije/&lang=2)

Deležniki in partnerji:

Ministrstvo, odgovorno za mladino: Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport skupaj z Oddelkom za mladino ministrstva – Uradom za mladino.

Drugi deležniki:

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Mladinski svet Slovenije, Varuh človekovih pravic, Urad vlade za oskrbo in integracijo migrantov

Potrebe mladine:

Spremembe, ki sta jih med tranzicijo doživeli Evropa in v njenem okviru Slovenija na gospodarskem in socialnem področju, so preoblikovale družbo ter bistveno zaznamovale tudi položaj in razvoj mladega človeka. Mladi tako danes bolj cenijo osebne potrebe kakor kolektivne pravice, pomembnejši se jim zdi njihov osebni uspeh in uspeh v karieri, saj jim le to zagotavlja kakovost bivanja. Srečujejo se z vrsto težav in raznimi oblikami pritiskov, saj če hočejo biti konkurenčni na trgu delovne sile, morajo biti uspešni v šoli in končati študij; družba goji glede njih velika pričakovanja, poleg tega morajo biti mladi, če hočejo najti stabilno zaposlitev, izredno prilagodljivi in mobilni. Ker se bosta morali EU in Slovenija že v bližnji prihodnosti aktivneje spopasti z novim demografskim izzivom, torej staranjem prebivalstva in zmanjšanjem števila mladih, se zaradi teh procesov spreminjajo in prilagajajo tudi značilnosti delovne sile. Tako v Evropi kot Sloveniji bo število mladih delavcev upadalo in vsi bomo čedalje bolj odvisni od prihajajočih generacij. Zatorej velja poudariti alarmantno opozorilo, da je treba danes mlade dovolj dobro pripraviti ter okrepiti njihovo vlogo in položaj za prevzem te odgovornosti. (Vir: Slovenija25: <http://www.slovenija25.si/mladi-obrazi/mladi-v-stevilkah/index.html>)

Dostopnost:

Področje mladine v Sloveniji zaznamujejo raznolikost mladih v mladinski organizacijah in raznolikost mladinskih organizacij, tako javnih kot zasebnih. Omenjeni urad s svojim pristopom v obliki neposrednega pravnega priznanja mladinskih svetov in sistemom podeljevanja statusa delovanja v javnem interesu je priznan in okrepljen s strani Urada Republike Slovenije za mladino. Organizacije v mladinskem sektorju lahko razvrstimo na različne načine, glede njihovo vlogo in pomen pri razvoju mladinskega dela in mladinske politike pa jih lahko razdelimo na mladinske svete, državne mladinske organizacije, mladinske centre in na najbolj

raznoliko skupino, in sicer druge nevladne organizacije. S pridobljenim statusom delovanja v javnem interesu imajo posamezne organizacije dostop do posameznih instrumentov v mladinskem sektorju, vključno s finančnimi.

Viri:

Mladinsko delo sestavljajo prostovoljne in organizirane dejavnosti za mlade med njihovim prostim časom zunaj njihovih družin, formalnega izobraževanja ali zaposlitve. Te dejavnosti so del neformalnega učenja mladih in prispevajo k njihovem osebnemu in družbenemu razvoju, poleg tega pa vplivajo na skupnost, v kateri živijo. Mladinsko delo v glavnem zagotavlja mladinske in nevladne organizacije, ki sodelujejo z mladimi. Mladinskega dela ne smemo mešati s študentskim delom, ki je oblika zaposlitve.

ESTONIJA

Mladinsko delo in njegovo vodenje v Estoniji ureja Zakon o mladinskem delu (Vir: Riigi Teataja, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/511072014006/consolide>), ki določa glavne lastnosti mladinskega dela. Organizacija mladinskega dela izhaja iz naslednjih načel:

- mladinsko delo se izvaja v korist mladih in skupaj z njimi, tako da se jih vključuje v postopke odločanja;
- pri ustvarjanju pogojev za pridobivanje znanj in veščin je smiselno izhajati iz potreb in interesov mladih;
- mladinsko delo temelji na sodelovanju in svobodni volji mladih;
- mladinsko delo podpira pobude mladih;
- mladinsko delo izhaja iz načela enakega obravnavanja, strpnosti in partnerskega sodelovanja.

Odprti mladinski centri v Estoniji zagotavljajo izobraževalne prostočasne dejavnosti za mlade, stare od 7 do 26 let. Omogočajo enakopraven dostop in možnosti, podpiranje mladih in njihovih idej, prostor za druženje in enakopravno partnersko sodelovanje. Mladinski centri so glavni ponudniki storitev mladinskega dela v lokalnih občinah in povezujejo različne organizacije in ljudi.

»Ukrepi in dejavnosti mladih iz Razvojnega načrta za področje mladine za obdobje 2014–2020 so namenjeni doseganju namer in ciljev, kot so naslednji:

- mladi imajo več izbire za izkoriščanje svojega ustvarjalnega in razvojnega potenciala,
- mladi so izpostavljeni manjšemu tveganju marginalizacije,
- sodelovanje mladih v postopkih odločanja je deležno večje podpore,
- mladinske zadeve so učinkovitejše.« (Vir: Ministrstvo za izobraževanje in raziskave Estonije, <https://www.hm.ee/en/activities/youth/youth-policy>)

Estonija nima zakona ali uredbe, ki bi bila posebej namenjena mladinskim centrom, zato je združenje Estonian Youth Centres leta 2013 objavilo in leta 2017 obnovilo »dobro znanje« odprtih mladinskih centrov iz medsebojnega razumevanja (<https://ank.ee/eesti-ank/dokumendid/noortekeskuste-hea-tava/>). Mladinski centri so lahko različnih oblik, vendar je za večino njih značilno, da upoštevajo načela odprtega mladinskega dela, ki med drugim vključuje prost in odprt dostop do vsake mlade osebe, prostovoljno vključevanje mladih, delovanje za interes in potrebe mladih, omogočanje izkustvenega učenja na strukturiran način in občutek partnerstva med mladimi in mladinskimi delavci.

Skladno z navedenim lahko rečemo, da je socialno vključevanje prisotno v mladinskem delu v Estoniji. Kljub temu pa bi se nanj lahko bolj osredotočili in mu namenili več pozornosti v spreminjajočem se svetu in družbi.

Statistika:

Estonija ima 1,316 milijona (2017) prebivalcev na površini, ki meri 45.226 km². Ciljna skupina za mladinsko delo je stara 7–26 let, kar v Estoniji predstavlja starost mlade osebe. Od leta 2017 delež mladega prebivalstva v Estoniji znaša 21,2 % celotnega prebivalstva. Estonija je svoj Zakon o mladinskem delu sprejela leta 1999, novo različico Zakona o mladinskem delu pa leta 2010.

Deležniki in partnerji:

- Estonski Center za mladinsko delo www.entk.ee
- Fundacija za mlade Archimedes (tudi Erasmus+ Estonska nacionalna agencija) www.noored.ee
- nevladna organizacija združenje Estonian Youth Centres www.ank.ee
- nevladna organizacija Estonski nacionalni mladinski svet www.enl.ee
- nevladna organizacija Estonsko združenje mladinskih delavcev www.enk.ee

Potrebe mladine:

V Estoniji se večina mladih med 7. in 26. letom šola. Osebni razvoj, socialne in življenjske veščine kot tudi podpiranje samoraziskovanja je treba tudi izvajati tudi v resničnem življenju, se pa znatno izboljšujejo z neformalnim izobraževanjem. Na splošno je tveganje za izključenost mladih večje. Mladi, ki se ne izobražujejo, so brezposelni, se ne usposablajo (NEET), so dolgotrajno brezposelni, so neuradni priložnostni delavci, matere majhnih otrok, prestopniki, osebe s telesnimi ali duševnimi motnjami ter pustolovci so bolj izpostavljeni socialni izključenosti. Poročilo o spremljanju mladih, ki se je izvajalo v Estoniji v obdobju med leti 2010–2015 (Vir: Praxis: <http://www.praxis.ee/en/works/youth-monitoring/social-inclusion/>) navaja, da je za preprečevanje socialnega izključevanja pomembno, da se poveča vključevanje mladih in krepí njihov pogum za aktivno soočanje s težavami, s katerimi se spopadajo. Upoštevati je treba vsestranske potrebe različnih skupin mladih in združiti različne ukrepe.

Dostopnost:

Za mladinske centre je priporočeno, da se nahajajo na mestu, ki je dostopno za mlade. Mladinski centri so po miselnosti odprti in dostopni za vse mlade, ki jih želijo obiskati, kljub temu pa so na številnih lokacijah težave s fizičnim dostopom do prostorov. V Estoniji je na spletu dostopnih kar nekaj storitev, ki med drugim vključujejo tudi spletne mladinske delavce in spletne informacije o zaposlitvi in mladini.

Na splošno v vse bolj homogeni družbi in tudi pri mladinskem delu imajo strokovnjaki na področju dela z mladimi iz različnih ciljnih skupin večinoma manj izkušenj, kar mladinskim centrom šteje v prid, da pri načrtovanju in razvoju dejavnosti mladinskega centra lahko vključijo več mladih, ki izrazijo svoje potrebe in želje ter skupaj oblikujejo programe in strategije mladinskih centrov.

Viri:

Dejavnosti mladinskih centrov vključujejo predvsem razvijanje stikov v odprtem prostoru ali prek mobilnega dela z mladimi in omogočajo sodelovanje z informiranjem mladih, prostovoljnimi delom ali mladinskimi pobudami. Dejavnosti mladinskih centrov vključujejo tudi preventivno delo, trg dela in dejavnosti mreženja v sklopu različnih programov. Prav tako mladinski centri podpirajo posebne interese mladih s skupinami za prostočasne dejavnosti, tabori, izobraževanji, mednarodnim mladinskim delom ali s podpiranjem dejavnosti mladinskega sveta. Mladinski centri so ponudniki informacijskih storitev za mlade in center virov mladinskega dela za okolico, ki pogosto sodelujejo s številnimi različnimi partnerji. Glavni partnerji so lokalna uprava, šola, knjižnica in kulturni dom. Drugi partnerji so med drugim tudi izvajalci zdravstvenih storitev, lokalna policija, psihologi, karierni svetovalci itd.

LATVIJA

Latvijsko nacionalno poročilo »Socialno vključevanje in mladi v Latviji – zakonodaja, statistika, razpoložljivi podporni mehanizmi in dobra praksa« (vir: <https://ej.uz/SI2018>) so pripravili strokovnjaki za socialno vključevanje in mladinsko delo in predstavljata trenutne razmere v Latviji ter informacije o financiranju in stikih za razvoj bolj strateškega in strokovnega koncepta socialnega vključevanja v mladinskih centrih v Latviji.

Latvijska zakonodaja ne ponuja enotne definicije socialnega vključevanja. Na akademskem in političnem področju pa se uporablja različne koncepte. Pri mladinskem delu sledimo predvsem konceptu socialnega vključevanja mladih ES in Sveta Evrope (Vir: Mladinsko partnerstvo: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/social-inclusion>).

Glavne mladinske skupine, ki jim grozi socialno izključevanje v Latviji, so:

- romska mladina,
- obsojena mladina,
- mlade matere samohranilke,
- brezposelna mladina.

Latviji ima zakonodajne in politične dokumente (na primer Zakon o mladini (2008), Smernice za protidiskriminacijsko politiko (2014) ali Dokument o politiki o nacionalni identiteti, civilni družbi in integraciji (2012)) in še številne druge, ki se uporabljajo v postopkih za reševanje socialnega vključevanja na nacionalni ravni. Leta 2007 je bil v Latviji ustanovljen Odbor za usklajevanje politike socialnega vključevanja, ki deluje v sklopu Ministrstva za socialno varnost.

Najbolj poznan program na nacionalni ravni je Jamstvo za mlade, namenjen NEET mladini, in vključuje formalno izobraževanje, neformalno izobraževanje in pobude na trgu dela. Program Erasmus +: Mladi v akciji postaja vse bolj priljubljen ne le zaradi mednarodne mobilnosti, ampak predvsem pri lokalnih pobudah. Na voljo je tudi sklop programov za skupine kulturnih manjšin in diaspore ter programi, ki jih razvijajo lokalne občine. Na lokalni ravni je najbolj priljubljena pobuda za zmanjšanje socialnega izključevanja, zlasti na trgu dela, kjer se v vseh latvijskih občinah za mlade od 15. do 20. leta, ki se redno šolajo, izvaja »Program za poletno zaposlitev študentov«.

Nacionalno poročilo »Socialno vključevanje in mladi v Latviji – zakonodaja, statistika, razpoložljivi podporni mehanizmi in dobra praksa« vključuje tudi podatke o največjih mrežah, ki se v Latviji ukvarjajo s težavami socialnega vključevanja – Mladinski oddelk Rdečega križa Latvije, nevladna organizacija Apeirons, namenjena invalidom in njihovim prijateljem, ter nevladna organizacija Cooperation Platform (oz. platforma za sodelovanje), ki se ukvarja z vprašanji kulturne vključenosti. Poleg tega so številne tudi nevladne organizacije in pobude lokalnih uprav, ki so namenjene socialnemu vključevanju. Več informacij lahko dobite, če stopite v stik s projektno partnerico iz Latvije.

Statistika:

Latvija ima 1,9 milijona (2017) prebivalcev na površini, ki meri 64,589km². Ciljna skupina za mladinsko delo je stara 13–35 let, kar v Latviji predstavlja starost mladostnika. Od leta 2019 delež mladega prebivalstva v Latviji znaša 13,2 % celotnega prebivalstva. Latvija je svoj Zakon o mladini sprejela leta 2008.

Deležniki in partnerji:

- JSPA – Erasmus+ Nacionalna agencija Latvije www.jaunatne.gov.lv
- LJP – nevladna organizacija Državni mladinski svet Latvije www.ljp.lv
- LPS – Latvijsko združenje lokalnih uprav www.lps.lv

Področje mladinskega dela v Latviji ureja Ministrstvo za izobraževanje in znanost (v nadaljevanju: IZM), njegov glavni cilj pa je razvoj in uskladitev mladinskega dela v okviru nacionalne mladinske politike in doseči cilje politične strategije Latvijske mladine 2016–2020. Vladne in nevladne organizacije, ki delujejo na različnih tematskih področjih, lokalne uprave, mladinska združenja in druge ustanove med seboj sodelujejo zaradi razvoja mladinske politike in mladinskega dela, skupni glavni cilj pa je izboljšati blaginjo in življenjski standard mladih v Latviji.

Odličen primer medsektorskega sodelovanja za spodbujanje mladinskega dela in vprašanj mladinske politike v širši družbi v Latviji je pobuda Latvijska prestolnica mladih (od leta 2014), sprožena s strani mladinskih nevladnih organizacij in sprejeta s strani IZM (vir <http://jaunatneslietas.lv/content/latvijas-jauniesu-galvaspilseta-2019>)

Potrebe mladine:

Najpomembnejši demografski težnji v Latviji zadevajo zmanjšanje števila prebivalstva in sočasno staranje prebivalstva. Izseljevanje mladih v zadnjih 10 letih je poslabšalo demografske razmere (približno 1/3 mladih, starih od 15 do 24 let, živi zunaj države). Vsakemu petemu mlademu v Latviji grozi revščina. Vsaka četrta mlada oseba v Latviji je materialno ali socialno prikrajšana – gospodarska napetost, pomanjkanje sredstev za nakup trajnih dobrin, pomanjkanje stanovanj. Stopnja socialne napetosti je prav tako precej visoka – približno 90 % mladih meni, da v družbi vlada napetost med revnimi in bogatimi, prav tako med različnimi rasnimi in etničnimi skupinami, 73 % mladih v Latviji pa navaja, da so napetosti med ljudmi različnih spolnih usmeritev. Le majhen delež mladih meni, da imajo možnost vplivati na odločitve na šoli ali univerzi – v Latviji le 28 % mladih meni, da imajo tako možnost. Ker kakovost izobraževalnega in učnega okolja pomembno vpliva na obete mladih za njihovo prihodnost, ti podatki kažejo na potrebo po znatnem izboljšanju šolskega učnega načrta in dela učiteljev ter učnega okolja, vključno z aktivnejšim vključevanjem in udeležbo staršev. V Latviji samo 70 % mladih meni, da imajo vse možnosti za pridobitev izobrazbe, ki si je želijo. Vsaka peta mlada oseba v Latviji je brezposelna (vključno s 3 % dolgotrajno brezposelnih). Večina mladih je prepričana, da imajo možnost izbire poklica/zaposlitve, ki jim je všeč (67 % latvijske mladine). Bolj kritična je mladina pri ocenjevanju možnosti iskanja zaposlitve, ki jim je všeč (52 % jih meni, da nimajo takšne možnosti). Še slabši obeti so glede možnosti poslovanja – samo 35 % latvijske mladine meni, da imajo to možnost. Čeprav po lastni oceni večina latvijske mladine meni, da je njihovo zdravje dobro (86 %), je ta stopnja še vedno nižja od evropskega povprečja (93 %). Dodatno, vsaka tretja mlada oseba v Latviji meni, da ima dolgotrajno bolezen ali zdravstvene težave. Velik delež je takšne mladine, ki meni, da njihova občina ni prijazna do mladih – 28 %. Velik delež mladih živi v neprimernih prostorih (prostorska stiska, streha, ki pušča, ni kadi/prhe in ni notranjega stranišča oziroma živijo v stanovanju, ki je pretemno) – v Evropi je v povprečju takih 7 %, v Latviji pa 24 %. Mladi redko sodelujejo v sosedskih dejavnostih (urbanistično načrtovanje, podpisovanje peticij itd.) – le 5 % (evropsko povprečje je 10 %). Samo 9 % mladih v Latviji deli svoje mnenje o državljanskih ali političnih zadevah na družbenih omrežjih ali drugod na internetu. Dejansko politična aktivnost ni prednostna zadeva v življenju mladih in navadno je politično dejavnih le omejeno število mladih. Vendar je udeležba mladih v državljanskih, nevladnih dejavnostih pomemben pokazatelj. Približno 17 % mladih sodeluje v dejavnostih nevladnih organizacij, 24 % se jih v Latviji udeleži mladinskih projektov in 19 % mladih sodeluje v dejavnostih mladinskih centrov. V Latviji ima 85 % mladih med 20. in 24. letom starosti vsaj srednješolsko izobrazbo. Obenem ima Latvija med državami EU najvišjo stopnjo pogosto ustraševanih učencev (15 let). Povprečna stopnja v EU je 9 %, v Latviji pa dosega 18 %. Absolutna večina mladih v Latviji ima optimističen pogled na svojo prihodnost (90 % v Latviji, povprečje v EU 78 %).

(Vir: Agencija za mednarodne mladinske programe, Republika Latvija: http://www.bernu-labklajiba.lv/wp-content/uploads/2019/04/Well-being-of-Young-People-in-the-Baltic-States_2018_ENG_Final.pdf)

Dostopnost:

Še vedno so občine, ki nimajo ne mladinskih delavcev ne mladinskih centrov. Številni mladinski centri nimajo primerne dostopa za vse (lokacija, delovni čas), pozitivno dejstvo pa je, da so storitve (projekti, dejavnosti, infrastruktura itd.), ki jih ponujajo mladinski centri, zelo raznolike in za različne interese. V zadnjih letih je mobilno mladinsko delo vključeno v nacionalni program mladinskega dela in se zelo dobro razvija. Vse več storitev za mladino je dostopnih na spletu in vse več mladinskih nevladnih organizacij sodeluje pri izvajanju nacionalne mladinske politike s svojimi aktivnostmi in strokovnim znanjem. Vendar je poleg finančne podpore programa Erasmus + le malo državnih programov, ki podpirajo delo z mladino na lokalni in državni ravni.

NEMČIJA

Mladinsko delo, kot ga poznamo v Spodnji Saški, spada v okvir Ministrstva za socialne zadeve, zdravje in enake možnosti, vodi pa ga Državni urad za socialne zadeve, mladino in družino. V glavnem je mladinsko delo vedno kategorizirano kot socialno delo. Socialno prikrajšani mladi so mladi, ki so prikrajšani zaradi družinskega in socialnega okolja, etničnega ali kulturnega porekla ali gospodarskega položaja, kar otežuje njihovo vključevanje v družbo in prehod iz šole v službo. Po drugi strani pa imajo mladostniki, ki imajo na primer učne težave ali duševne oziroma telesne motnje, so zasvojeni ali že imajo kazensko preteklost, omejene posamezne možnosti.

Delovna področja mladinskega socialnega dela so predvsem tematska področja, kot so:

- pomoč pri mladinski oskrbi (na primer v obliki ponujenih storitev za kvalifikacije, svetovanja, pomoči in podpore pri različnih usposabljanjih),
- spodbujanje vključevanja priseljenke mladine (na primer z mednarodnim mladinskim delom, službami za migracijo mladih),
- splošno mladinsko delo (na primer preprečevanje in boj proti nasilju in diskriminaciji),
- socialno-izobraževalni pripomočki za mlade prestopnike,
- delo na področju enakosti spolov (v okviru načela enakosti spolov),
- izobraževalne in rekreacijske dejavnosti,
- šolsko in študentsko socialno delo,
- ponujanje nastanitev za mladino (na primer v obliki nadzorovanih mladinskih domov),
- poleg tega pa sponzorji namenjajo vse več pozornosti pomenu in potrebi po mreženju v okviru mladinskega socialnega dela. Sodelovanje in lokalni koncepti pomagajo združevati obstoječa sredstva različnih institucij in optimizirati procese pomoči.

Deželni socialni urad v Spodnji Saški je odgovoren predvsem za naloge s spodnjih področij dela:

- promocije, svetovanje in podpora državnim socialnim programom, kot so nudenje izobra-

ževanj za mlade prestopnike,

- medkulturno mladinsko delo za vključevanje mladih z migracijskim poreklom,
- organizacija nadaljnega izobraževanja in izmenjava strokovnjakov,
- združevanje in posredovanje strokovnih informacij nosilcem in strokovnjakom.

Celotna Nemčija ima veliko koristi tudi od tako imenovanih »Jugendwerk« programov, ki so podobni programu Erasmus in mladim nudijo posebne možnosti za medkulturnost in vključevanje med Nemčijo in različnimi državami, kot so Poljska, Ukrajina, Turčija, Grčija, Francija, Velika Britanija itd. To sodelovanje temelji na potrebi po obnovi in povrnitvi zaupanja v EU in prijateljstvu med državami.

(Vir: <https://soziales.niedersachsen.de/startseite/>)

PARTNERSKE ORGANIZACIJE V PROJEKTU

MLADINSKA MREŽA MAMA, SLOVENIJA

Mladinska mreža MaMa (v nadaljevanju: Mreža MaMa) združuje in zastopa organizacije, ki opravljajo dejavnosti mladinskih centrov v Sloveniji. Je nevladna organizacija, organizirana kot zasebni zavod. Njena največja prednost je, da mrežna organizacija in vključevanje članov (mladinskih centrov), ki jih je trenutno 50, pokriva celotno Slovenijo. Mreža MaMa je vključujoča nacionalna mrežna organizacija za mladinsko delo v Sloveniji in skrbi ter zagovarja interese in potrebe mladinskih centrov po Sloveniji. Je učeča se organizacija, ki s profesionalnim pristopom do dela ter družbeno odgovornostjo in proaktivnim delovanjem, usmerjenim v vsebino, prispeva k razvoju celotne skupnosti, še posebej za mladega človeka.

Mreža MaMa je organizacija, ki je aktivna na področju mladine, glede na potrebe njenih članic pa tematsko nadgrajuje in zagotavlja različne dejavnosti na področjih, kjer njene članice potrebujejo strokovno podporo.

ZDRUŽENJE ESTONIAN YOUTH CENTRES (AEYC), ESTONIJA

Združenje Estonian Youth Centres (v nadaljevanju: AEYC) je krovna organizacija, ki na državni ravni povezuje mladinske centre iz celotne Estonije. AEYC je bilo ustanovljeno 9. novembra 2001 in je trenutno mreža, ki vključuje več kot 180 mladinskih centrov. Cilj AEYC je zagovarjati odprto mladinsko delo, vzpostaviti mrežo mladinskih centrov v Estoniji, podpirati dejavnosti na lokalni ravni in partnerske dejavnosti med članicami na nacionalni ravni. AEYC sodeluje z državnimi in lokalnimi organi, mladinskimi organizacijami v Estoniji in tujini ter drugimi institucijami, ki sodelujejo v mladinskem delu. Združenje podpira nove mladinske centre, analizira trenutno stanje in potrebe mladinskih centrov, podpira mladinske delavce, organizira seminarje, usposabljanja in izmenjavo praks, uvaja nove metode v mladinsko delo, ureja izmenjavo informacij med različnimi akterji, deli ideje in prispevke za nacionalno mladinsko politiko. AEYC je dejavno v mednarodnih sodelovanjih, ki se spopadajo s temami kakovosti, učinkovitosti in inovativnosti v mladinskem delu ter gostuje, napotuje in usklajuje organizacije, ki podpirajo mobilnost mladih in mladinskih delavcev.

NEVLADNA ORGANIZACIJA »YOUTH LEADERS COALITION«, LATVIJA

Nevladna organizacija Youth Leaders Coalition (v nadaljevanju: YLC) deluje že od leta 1999. Osredotoča se na mladinsko politiko in razvoj mladinskega dela na lokalni, regionalni in nacionalni ravni ter tudi na svetovni ravni, ter na krepitev zmogljivosti vladnih in nevladnih ustanov, ki delajo z mladimi na različnih področjih njihovih interesov in odgovornosti. YLC deluje kot center virov za tiste, ki jih zanima razvijanje mladinskega dela. Ima bogate izkušnje z razvojem nevladnih organizacij in sodelovanjem z lokalnimi upravami, razvojem mladinskih centrov, krepitvijo zmogljivosti ljudi, ki delajo z mladino in z raziskavami ter strokovnim znanjem na področju mladinske politike. V preteklosti je YLC izvedla več kot 200 projektov na različnih področjih, povezanih z mladino. Ima veliko strokovnega znanja, pridobljenega pri

delu v Evropi, nekdanjih sovjetskih državah, Afriki, na Balkanu, v Južni Ameriki in Aziji. YLC spada med vodilne strokovnjake v Latviji za razvoj lokalnega mladinskega dela. Sodelovala je pri ustanovitvi številnih mladinskih centrov v Latviji in posvetovanjih z lokalnimi upravami v zvezi z razvojem mladinskega dela in političnih strategij. V mrežo YLC je vključenih veliko mladinskih centrov, s katerimi redno sodelujemo. Dobro nam je poznana resničnost vsakodnevne dela z mladimi.

V Latviji je približno 185 mladinskih centrov, od tega je približno 40 večfunkcijskih, ki se osredotočajo na dejavnosti neformalnega izobraževanja mladih. YLC organizira usposabljanja, posvetovanja, konference za mladinske delavce in različne dejavnosti za mladino, vključno s procesom Mladinskega dialoga EU po vsej Latviji. YLC sodeluje z različnimi ranljivimi skupinami mladih, njene bogate izkušnje pa ji dajo moč, da nadaljuje s konceptom socialnega vključevanja v mladinskih centrih v Latviji.

JUGENDKULTURARBEIT E.V., NEMČIJA

Jugendkulturarbeit e.V. je strokovno združenje, ustanovljeno leta 1995 v Oldenburgu, ki ponuja dejavnosti in projekte kulturne vzgoje za otroke in mlade. Naše metode dela izhajajo iz koncepta uprizoritvene umetnosti (gibanje teles in glasov v odnosu do drugih predmetov ali tem) s fuzijo izobraževanja za samorefleksijo, ustvarjalnosti, političnih in družbenih vprašanj, osebnih vrednot in razvoj itd. Ker smo opazili pomanjkanje političnega razumevanja in zmanjševanje aktivne udeležbe mladih, smo našemu repertoarju neformalnega izobraževanja dodali politično in socialno vzgojo. Jugendkulturarbeit e.V. deluje v različnih okrožjih mesta in v sodelovanju z različnimi izobraževalnimi centri, kjer naša ekipa vodi gledališke in plesne delavnice za otroke in mlade.

Jugendkulturarbeit e.V. je strokovno združenje, ki ponuja dejavnosti in projekte kulturne vzgoje za otroke in mlade. Program lokalnega gledališkega izobraževanja se izvaja v osmih okrožjih mesta (Kreyenbrück, Bümmerstede, Eversten, Bloherfelde, Ohmstede, Nadorst, Donnerschwee in Bürgeresch). Namen tega gledališkega izobraževalnega programa ni le promocija kulture in umetnosti, temveč uporaba metod gledališke vzgoje za teme, kot so medkulturna komunikacija, vprašanje spolov, biografije EU, migracije, osebna rast, strpnost, spoštovanje, izobraževanje, samozavedanje itd. Gledališki programi so namenjeni tudi mladim migracijskega porekla ter tako delajo na socialnem vključevanju ranljive mladine.

Organizacija razvija dobre interdisciplinarne gledališke projekte o družbeno pomembnih temah. Ti projekti so bili narejeni v sodelovanju z mladimi udeleženci, ki so vse svoje osebne izkušnje vključili v gledališko delo. Jugendkulturarbeit je svoje delo iz socialnega vključevanja nadgradilo z izvajanjem rednega programa mednarodne izmenjave. V teh mladinskih izmenjavah se gledališke metode vedno uporabljajo kot primarne metode. Izbrane teme so odraz potreb in želja mladih. Glavno delo organizacije je sodelovanje z otroki in mladino večinoma z manj priložnostmi, na področjih umetnosti, kot so gledališče, ples, scenografija in glasba.

OPREDELITEV POJMOV MLADINSKO DELO, MLADINSKI CENTER IN SOCIALNO VKLJUČEVANJE

V sklopu projekta smo natančneje opredelili pojma socialno vključevanje in mladinski center, tako ustrezata vsem državam partnerice, kar je pomembno za razumevanje našega dela in za razvoj programa v posameznih mladinskih centrih.

KAJ JE MLADINSKO DELO?

»Mladinsko delo je širok pojem, ki se v različnih kontekstih različno osredotoča. Običajno pokriva velik razpon dejavnosti družbene, kulturne, izobraževalne, okoljske in/ali politične narave z mladimi in za mlade. Te dejavnosti lahko med drugim vključujejo športne in prostorasne dejavnosti ali storitve za mlade. Mladinsko delo izvajajo profesionalni ali prostovoljni mladinski delavci in temelji na procesih neformalnega in priložnostnega učenja, ki so osredotočeni na mlade in prostovoljno sodelovanje.

Glavna funkcija je motivirati in podpirati mlade pri iskanju in sledenju konstruktivnim življenjskim potem ter s tem prispevati k njihovem osebnemu in socialnemu razvoju in družbi nasploh.

(Priporočilo CM/Rec (2017)4 Odbora ministrov Sveta Evrope državam članicam o mladinskem delu).

»Mladinsko delo je ustvarjanje pogojev za spodbujanje pestrega razvoja mladih, ki jim omogoča, da so aktivni zunaj svojih družin, formalnega izobraževanja, pridobljenega v sklopu sistema izobraževanja odraslih, in dela na podlagi lastne svobodne volje.« (Mladinsko delo. Republika Estonija. Ministrstvo za šolstvo in raziskave.)

»Mladinsko delo je organizirano na različne načine (prek organizacij, ki jih vodijo mladi, organizacij za mlade, neformalnih skupin ali prek zavodov za mlade in javnih organov). Odvija se na različne načine in v različnih okoljih (na primer v smislu odprtega dostopa, v skupini, na podlagi programa, prek dejavnosti za ozaveščanje in na lokalni ravni), oblikuje pa se na lokalni, regionalni, nacionalni in evropski ravni. (Sklepi Sveta o prispevku kakovostnega mladinskega dela k razvoju, dobrobiti in socialni vključenosti mladih (2013/C 168/03))

KAKŠNA SO NAČELA ODPRTEGA MLADINSKEGA DELA?

»Odprto mladinsko delo je načrtovana sistematična izobraževalna izkušnja, ki jo izvajajo prostovoljne skupine in organizacije zunaj formalnega šolskega načrta. Odprto mladinsko delo spodbuja izkustveni model učenja, v katerem so mladi vključeni v učenje skozi prakso v resničnih življenjskih situacijah in strukturiranim razmišljanjem o izkušnjah, s katerimi so se srečali. Odprto mladinsko delo priznava, da v družbi obstajajo neenake možnosti, in želi dvig-

niti raven ozaveščenosti mladih o družbi ter kako ravnati. Odprto mladinsko delo je prostovoljno delo, ki vključuje mlade, začne pa se z vprašanji in področji, ki jih zanimajo in skrbijo. Je vzajemno koristno, prijetno in zabavno doživetje za mladinske delavce in mlade. Je partnerstvo med mladinskimi delavci in mladimi in vključuje odrasle, ki delajo z mladimi, na način, ki daje prednost aktivnemu sodelovanju mladih kot partnerjev v procesu. Odprto mladinsko delo ponuja strukture, pri tem pa mladi sodelujejo pri sprejemanju odločitev, kot tudi pri načrtovanju, organiziranju in ocenjevanju. Skupnostim omogoča, da prispevajo k zadovoljevanju lastnih potreb. Dostopno je vsem mladim, ne glede na raso, kulturo, vero ali prepričanje, spol, spolno usmerjenost, socialno-ekonomski status ali invalidnost.«

(2011 Evropska konfederacija mladinskih klubov, <https://www.ecyc.org/about-us/open-youth-work>)

KAJ JE MLADINSKI CENTER?

Mladinski center je ustanova za izvajanje mladinskega dela, ki deluje na podlagi načel odprtega mladinskega dela, kjer so dobrodošli vsi mladi, in ki je lahko organizacija za mladinsko delo ter center virov v svoji okolici, s širokim naborom storitev in dejavnosti, PRILAGOJENIH POTREBAM LOKALNE MLADINE.

KAJ JE SOCIALNA VKLJUČENOST?

Evropski mladinski portal (EMP) navaja, da gre pri *socialni vključenosti* za občutek, da smo del skupnosti, ki jo povezujejo skupna identiteta in skupne vrednote. Revščina je eden glavnih razlogov, zaradi katerega se ljudje počutijo izključene. Onemogočen dostop do zdravstvenih in socialnih storitev ali zaposlitvenih možnosti lahko tudi prispeva k *socialni izključenosti*. Kot predlaga naslednja opredelitev, ki jo ponuja Evropska fundacija, *socialna izključenost predstavlja drugi konec spektra socialne vključenosti*: »Socialno izključevanje je postopek, s katerim so posamezniki ali skupine v celoti ali delno izključeni iz polne udeležbe v družbi, v kateri živijo.«

SOCIALNA VKLJUČENOST je ODPRT dialog o prilagajanju – prilagajanju mladih potrebam družbe in družbe, ki se prilagaja potrebam mladih.

MLADI Z MANJ PRILOŽNOSTMI

Mladi z manj priložnostmi so mladi, ki so v primerjavi s sovrstniki v slabšem položaju, ker se spoprijemajo z eno ali več situacijami. V nekaterih okoliščinah te razmere/ovire mladim preprečijo učinkovit dostop do formalnega in neformalnega izobraževanja, nadsocialne mobilnosti ter udejstvovanje, aktivno državljanstvo, krepitev vloge in vključevanje v družbo na splošno.

MLADI S POSEBNIMI POTREBAMI

Otrok s posebnimi potrebami je mlada oseba, za katero je bilo ugotovljeno, da je zanje potrebna posebna pozornost in imajo posebne potrebe, ki jih drugi otroci nimajo. Država lahko ta status določi zaradi nujenja pomoči in ugodnosti za razvoj in zdravje otroka. Posebne potrebe je izraz, ki se uporablja v klinični diagnostiki in funkcionalnem razvoju za opisovanje posameznikov, ki potrebujejo pomoč pri nezmožnosti, ki je lahko zdravstvena, duševne ali psihična.

IZKUŠNJE IN KLJUČNI TRENUTKI IZ RAZLIČNIH DEJAVNOSTI V OKVIRU PROJEKTA SOCIALNO VKLJUČEVANJE V MLADINSKIH CENTRIH

K projektu so prispevali številni mladinski delavci z različnimi izkušnjami. V tem poglavju si lahko preberete o nekaterih njihovih izkušnjah neposredno s terena, ki vam lahko pomagajo pri boljšem razumevanju mladinskega dela in pomena socialnega vključevanja v mladinskih centrih.

SLOVENIJA

Izhajajoč iz metode Gledališča zatiranih, je v prvi vrsti problematična uporaba terminologije »socialno vključevanje«, saj po tej logiki ne obstajajo zatiralci, temveč samo vključeni in izključeni. Če citiram Julijana Boala: »Beseda izključeni prikriva vzročni odnos med privilegiji ene skupine in zatiranjem druge. Nihče ni kriv za izključenost in nihče nima koristi od nje. Edini krivec bi lahko bile izključene osebe same.« Če govorimo o zatiranih skupinah, pa govorimo o sistemskih oblikah zatiranja (brezposelni, prekarci, migranti, LGBTQ+ skupnosti ...). Problem reševanja zatiranih je zgolj v kolektivnem boju, v povezovanju zatiranih, prepoznavanju sistemskih oblik zatiranja ter dehumanizaciji družbe. Lokalne skupnosti, mladinski centri, nevladne organizacije ... prepoznavam kot prostore podpore pri povezovanju zatiranih v kolektivnem boju. (Barbara Polajnar, Gledališče zatiranih)

V Društvu Brez limita stojimo na stališču, da je pot socialne vključenosti ranljivih mladih v iskrenem sodelovanju izkušenih ljudi različnih strok. To zahteva odkritost in zaupanje med nami ter takoj zatem do mladega. Mogoče to zveni enostavno, vendar ni. Resnična želja podpreti mladega človeka pomeni odstotnost pokroviteljskega odnosa kot tudi potrebe po nadzoru in obsojanja mladih. Že ta naloga je težka. Še težje je naše sodelovanje brez sumničenj in brez iger moči med različnimi resorji. To je uresničljiva ideja. V tej shemi vidimo mladinsko delo in mladinske centre kot bistvene stebre gradnje mreže. Mladinski delavci so zaupniki in mogoče prve odrasle osebe, ki vzpostavijo do mladih pristen, pošten odnos. Mladinski centri so vstopne točke za marsikaterega razočaranega, izgubljenega, jeznega, osamljenega ... V vsakem slovenskem kraju naj bi delovala takšna točka, mladinski center, ki je drugačen od sosednjega in različen od vseh drugih – unikaten, ker je nastal na podlagi pobud iz okolja, ker je zrasel iz mladih. (Matic Munc, Predsednik društva Brez limita)

Socialno vključevanje bi moralo biti eden od temeljev delovanja vseh družbenih podsistemov, med drugim izobraževanja, zdravstva, socialnega varstva, in seveda tudi mladinskega dela. Le tako lahko zagotovimo, da tovrstne strukture niso same sebi namen, ampak služijo raznolikim potrebam ljudi in zagotavljajo enake možnosti za vsakogar in za vse.

Vsak po svojih zmožnostih prispeva k razvoju družbe le, ko je raznolikost ljudi in družbenih

skupin prepoznana ne le kot legitimna, ampak tudi ko so v praksi zagotovljene enake možnosti za vsako in za vse, ne glede na naše raznolike potrebe.

Sobivamo namreč v družbi raznolikih ljudi in družbenih skupin, pri čemer smo posameznici nosilke raznolikih osebnih okoliščin. Zato lahko pripadamo raznolikim družbenim skupinam hkrati, kar ustvarja unikatne osebne zgodbe in uvide v smeri razvoja družbe, ki brez socialnega vključevanja lahko ostanejo spregledane. (Eva Gračanin, Legebitra)

ESTONIJA

Odprti mladinski centri so dobesedno odprti vsem mladim in vsak dan delajo ne samo s povprečnim »srednjim razredom«, temveč tudi z ranljivimi skupinami, ogroženo mladino in, odvisno od lokacije, med drugim tudi z migrantsko mladino ali manjšinami. Dosežena ciljna skupina se lahko med spontanimi dejavnostmi za občasne uporabnike in načrtovanimi dogodki in izleti razlikuje. Spodaj je nekaj primerov socialnega vključevanja v estonskih mladinskih centrih:

V mladinskem centru smo priredili kuharske delavnice, kjer vse priprave, izvedbo in povratne informacije organizirajo mladi sami. Udeleženci lahko načrtujejo tudi proračun in opravijo nakup sestavin. To omogoči pridobivanje resničnih izkušenj, ki jih bodo pozneje potrebovali v svojem življenju, tudi če takšnega znanja in priprav ne dobijo doma (Triin Põri, mladinski center Märjamaa)

V mladinskem centru so dobrodošli vsi mladi. V našem mladinskem centru pa so dobrodošli tudi mladi s posebnimi potrebami. Dejavnosti v odprtem mladinskem centru so dostopne vsem in ko načrtujemo dejavnosti, upoštevamo želje in interese vseh. (Krista Allik, mladinski center Kuusalu)

Vsak dan delam z mladimi z manj priložnostmi, ki jih vključim v možnosti mladinskega dela z ustvarjanjem zaupnih odnosov. Pri svojem delu upoštevam želje in potrebe mladih. Najbolj priljubljen dogodek za mlade je noč mladih, ki jo lahko priredijo sami. Dogodek se odvija v mladinskem centru, kjer lahko udeleženci ostanejo celo noč. Celoten program načrtujejo in priredijo mladi sami. Kot mladinska delavka pa mladim samo pomagam in svetujem, kadar je to potrebno. Mladi udeleženci se lahko naučijo skupinskega dela, upravljanja s časom, kuhanja, čiščenja, empatije do drugih itd. (Kristiina Karp, mladinski center Iisaku)

Prirejamo dogodke za mlade in z mladimi, ki se ne izobražujejo, niso zaposleni in se ne usposablajo oz. jim to grozi, na podlagi njihovih želja in interesov. Kot mladinska delavka filtriram zgodbe mladih in pogovore z njimi, da ugotovim, kakšna so njihova pričakovanja. Dogodki so vedno odprti za vse mlade v okolici, in zato da bi jih vključila, sem razvila veliko osebne neposredne komunikacije. Dogodki se razlikujejo od teme do teme, imeli pa smo posebne dogodke na temo tetoviranja, boksa, rap glasbe, uličnih vadb, dobrodelnih del itd. (Marilyn Enders, odprti mladinski center Viljandi)

LATVIJA

Med projektom je bilo v Latviji izvedenih devet pilotnih usposabljanj. Devet različnih mladinskih centrov iz različnih regij Latvije je sodelovalo in sprejelo izziv, da preizkusijo koncept socialne vključenosti v svojih lokalnih realnostih in glede na vire, ki so jih imeli. Devetih pilotnih projektov se je skupno udeležilo približno 430 mladih, starih od 13 do 25 let (starost mladostnikov v Latviji skladno z »Zakonom o mladih«, vključno z NEET mladino, mladino iz enostarševskih družin, ekonomsko prikrajšanih družin, invalidno mladino, mladino s slabim socialnim vedenjem in drugimi). Za doseg ciljev so bili različni cilji in pristopi, negativne in pozitivne izkušnje, ki so jih pridobili predstavniki mladinskih centrov, po pilotih pa se je zabeležilo številne in različne zaključke. Vsi skupaj se želimo v okviru pristopa k socialni vključenosti osredotočiti na naslednje:

- za razvoj programov socialnega vključevanja bi morali razmisliti o dostopnosti do osebja in okolja, kjer potekajo dejavnosti (mladinski centri, površine na prostem), in kdo jih organizira. Če ni dostopnosti, ni možnosti, da bi vključili mlade invalide, mlade s posebnimi potrebami, posebnimi lastnostmi itd., tudi če bi tako želeli. Po dostopnosti razumemo ne samo fizično okolje (več lahko najdete pod temo Univerzalno oblikovanje na internetu), temveč tudi dostopnost za ključne ljudi (neformalni vodja, učitelj, mladinski delavci itd.).
- Pomembno je raziskati interese in potrebe mladih. Če uporabite raziskave izpred dveh let, lahko pozabite na rezultate! Če pred tem niste nikoli delali s posebno skupino mladih (geografsko, socialno, invalidi, podskupine, vera, spolna usmerjenost, itd.), lahko pozabite na svoje predpostavke! Če ste se udeležili številnih študijskih obiskov v različnih mladinskih centrih in pridobili njihove izkušnje, pozabite na to! Svojo ciljno skupino morate podrobno poznati, preden se odločite, katere vrste dejavnosti jim lahko ponudite. Raziščite!
- Mladi imajo radi DIY³ dejavnosti! Dajte jim podatke, znanje in orodja in videli boste, kako z lahkoto se mladi vključijo v različne dejavnosti, kjer ne zmagujejo samo mladi, ampak različne družbene skupine in družba na splošno.
- Možnosti za zbiranje sredstev za programe socialnega vključevanja v mladinskih centrih je veliko. Morate samo poznati oz. razumeti okvir mladinske politike v vaši skupnosti, državi in EU ter imeti željo predstaviti kakršno koli dejavnost v širšem okviru – v programu socialnega vključevanja, programu integracije, okviru mladinske politike ali katerem koli drugem. Vse se da!
- Vedno sta dva vidika, ki bi morala biti vključena, saj vedno (po naših izkušnjah) delujeta – hrana in dejavnosti na prostem! Hrano si lahko mladi pripravijo sami oz. s pomočjo staršev, oblikovalcev politik, mladine iz drugih skupnosti. Dejavnosti na prostem pa ne pomenijo nujno tridnevnega maratonskega izziva. Lahko je preprosta energijska vadba zunaj mladinskega centra. Mislite širše! Hrana in dejavnosti na prostem vedno delujejo!

³ DIY – Do It Yourself oz. naredi sam.

ZAKLJUČEK

Zdaj je na vas, da začnete ustvarjati programe socialnega vključevanja. V zaključku lahko najdete stripovsko knjigo, ki jo je ustvarila ekipa mladinskih delavcev, ki se s socialnim izključevanjem srečujejo na dnevni ravni. To je orodje, ki ga lahko uporabite za težave, ki se vsakodnevno pojavljajo pri vašem delu z mladimi.

USTREZNI VIRI, ZAKONODAJA IN OKVIRI

V tem poglavju boste našli zakonodajo in okvire, ki smo jih uporabili v projektu za načrtovanje in raziskavo teme socialnega vključevanja. Te dokumente smo zbrali v prvi fazi projekta, ko smo popisovali teme socialnega vključevanja.

EVROPSKA RAVEN

Knjige o mladinskem znanju Mladinska partnerstva EU–Sveta Evrope »Learning mobility, social inclusion and non-formal education: Access, processes and outcomes« <https://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/1667851/Learning-Mobility-2018+WEB.pdf/313c137e-d-76c-241c-411c-7b3b7e9a4646> (Vir: Evropska komisija, 2017)

2. mednarodni forum na temo priporočil socialnih uličnih delavcev za boj proti revščini in socialni izključenosti »Words from the Street«; <http://travailderue.org/wp-content/uploads/2012/07/recommendations-workers-2010.pdf> (Vir: Dynamo international, Street workers network (mreža uličnih delavcev), 2010)

Social inclusion of young people in Europe: Trends and policy measures 2013/14; Vir: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261689/Summary_Report_Social_Inclusion_2015.pdf/7d184d78-539b-4c49-8e40-089349dea2b8 (Vir: Evropska komisija, 2012)

Child and youth Resource Guide; Vir: <https://www.entk.ee/sites/default/files/Child%20and%20Youth%20Participation%20Resource%20Guide.pdf> (Vir: UNICEF, 2006)

Inclusion and diversity strategy – in the field of youth; Vir: <https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-3103/InclusionAndDiversityStrategy.pdf> (Vir: Evropska komisija)

SLOVENIJA

Kratek opis programa Erasmus +, njegovih ciljev in mladih z manj priložnostmi. Omenja nekatere prilagoditve programa za mlade z manj priložnostmi in nekatere akcije, ki se že izvajajo v zadnjih letih in potekajo pod sloganom »Ključ do vključenosti«, 217. <http://www.movit.si/erasmus-mladi-v-akciji/pomembneznacilnostiprograma/socialno-vkljucevanje/> (Vir: MOVIT, slovenska nacionalna agencija za program Erasmus+ Mladi v akciji, 2017)

Razlaga socialnega izključevanja, podprta s teorijo. Navedba glavnih dejavnikov tveganja, ki povečujejo verjetnost socialnega izključevanja mladih, povzeta po raziskavi Mladine iz leta 2010: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO93> (Vir: Urad za mladino Slovenije, 2010)

Nanaša se na razvoj sistema socialnega varstva v danem obdobju 2013–2020. Namen sistema socialnega varstva v Sloveniji je omogočiti socialno varnost in socialno vključenost državljanov Republike Slovenije in drugih prebivalcev. Izpostavljeni so trije cilji:

- 1 – zmanjševanje tveganja revščine in povečevanje socialne vključenosti socialno ogroženih in ranljivih skupin prebivalstva;
- 2 – izboljšanje razpoložljivosti in pestrosti ter zagotavljanje dostopnosti in dosegljivosti storitev in programov;
- 3 – izboljševanje kakovosti storitev in programov ter drugih oblik pomoči s povečanjem učinkovitosti upravljanja in vodenja izvajalskih organizacij, povečanjem njihove avtonomije. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=NACP68> (Vir: Pravni informacijski sistem, 2014)

Sledi se definicijam socialne izključenosti in vključenosti, opredelitvi ogroženih skupin in posledicam teh. Dokument se osredotoča tudi na strukturiran dialog in mladinsko delo, ki se nanaša na socialno izključenost. Določena so tudi področja socialne vključenosti.

http://www.mss.si/datoteke/dokumenti/socialna_vkljucenost_publikacija.pdf (Vir: Mladinski svet Slovenije, 2010)

Projektno učenje mlajših odraslih (PUM-O) je program aktivne politike zaposlovanja za opolnomočenje mladih, katerih glavna metoda poučevanja je projektno delo. Osnovni namen programa je razviti vire energije za vključitev na trg dela ali v izobraževanje, razvijanje poklicne identitete in uspešno socialna vključenost.

https://www.ess.gov.si/iskalci_zaposlitve/programi/usposabljanje_in_izobrazevanje/pum-o (Vir: Zavod RS za zaposlovanje, 2017)

Članek vzpostavlja dva koncepta socialne ranljivosti mladih:

- 1 – socialno ranljivi so mladi, ki prihajajo iz nižjih družbenih slojev, drugi pa so bolj socialno zaščiteni;
- 2 – koncept tveganja in ranljivosti bi moral biti bolj povezan z mladimi, ki so žrtve različnih oblik nasilja in zanemarjanja. <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-FQ1GTEI-O/3f31290c-8f3a-49bd-bc82-352026835422/PDF> (Vir: Digitalna knjižnica Slovenije, 2007)

Diplomsko delo se osredotoča na primerjavo vprašanj socialne izključenosti in revščine med Slovenijo in Veliko Britanijo ter na opredelitev ranljivih skupin. Slednje so pri nas: brezposelni, ženske, starejši, tujci brez stalnega prebivališča, Romi. Predstavljeni so tudi ukrepi za zmanjšanje revščine in socialne izključenosti, povzeti v uradnem pismu Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve.

<https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=90323> (Vir: Repozitorij Univerze v Ljubljani, 2013)

V članku so opredeljeni in razčlenjeni kazalniki, ki so vzrok za revščino in socialno izključenost otrok. Med slednje sodijo: negotova in manj varna zaposlitev, položaj staršev na trgu dela in izobrazba staršev.

<https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-XZTT49TN/da0c3327-d17b-4de5-bfb-2-197849c5c566/PDF> (Vir: Digitalna knjižnica Slovenije, 2010)

Raziskava Revščina in socialna izključenost družin z otroki: materialni in nematerialni obraz revščine je bila izvedena za Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, da se prikaže kakovost življenja družin z otroki do petega dohodkovnega razreda otroškega dodatka. Predstavlja drugi val raziskave po tisti iz leta 2008.

https://www.irssv.si/upload2/Revscina%20in%20socialna%20izkljucenost%20med%20druzinami%20z%20otroki_2015.pdf (Vir: Inštitut RS za socialno varstvo, 2008)

Avtor razloži zgodovino revščine v Sloveniji in ukrepe, ki so bili sprejeti do zdaj. Članek se osredotoča na spremembe, ki jih prinašajo ukrepi. Govori tudi o spremembi v Sloveniji – od socializma do kapitalizma.

<http://see-articles.ceon.rs/data/pdf/0352-3608/2014/0352-36081476039L.pdf> (Vir: Vesna Leskovšek, Srečo Dragoš, 2014)

Strategija razvoja področja socialnega vključevanja je nastala v okviru vsebinske mreže Vključen.si, v želji, da bi zares povzela stanje na področju socialne izključenosti in našla prave načine za razvoj, nastavila prave strateške in operative cilje ter aktivnosti za doseganje le-teh.

<http://www.vkljucen.si/17-ozavescanje-javnosti/492-strategija-razvoja-nvo-s-podrocja-socialnega-vkljucevanja> (Vir: Vključen.si, 2014)

ESTONIJA

Načrt za razvoj blaginje 2016–2023; https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/welfare_development_plan_2016-2023.pdf (Vir: Republika Estonija, Ministrstvo za socialne zadeve, 2014)

Sotsiaalse turvalisuse, kaasatuse ja võrdsete võimaluste arengukava 2016-2023 (Razvojni načrt za socialno varnost, vključenost in enakih možnosti); http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Sotsiaalse_turvalisuse_kasatuse_ja_vordsete_voimaluste_arengukava_2016_2023/heaolu_arengukava_hetkeolukorra_ulevaade_2015.pdf (Vir: Republika Estonija Ministrstvo za socialne zadeve, 2015)

Strategija za vključevanje in socialno kohezijo v Estoniji; https://www.kul.ee/sites/kulminn/files/le2020_arengukava_uuendatud_2016.pdf (Vir: Republika Estonija, Ministrstvo za kulturo, 2014)

Razvojni načrt za področje mladine 2014-2020; https://www.hm.ee/sites/default/files/nak_eng.pdf (Vir: Republika Estonija, Ministrstvo za šolstvo in raziskave, 2013)

Zakon o mladinskem delu; <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/516102017001/consolide> (Vir: Državni zbor Estonije, 2010)

Poklicni standard za mladinske delavce; <https://www.digar.ee/arhiiv/nlib-digar:299402> (Vir: Estonski center za mladinsko delo)

Strategija za otroke in družine 2012–2020; http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Lapsed_ja_pered/lpa_fulltxt_eng_83a4_nobleed.pdf (Vir: Republika Estonija, Ministrstvo za socialne zadeve, 2012)

Informacijska predloga o socialni vključenosti mladih - Estonija 2013; <https://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/7110690/Social-Inclusion-Estonia-2013.pdf/08c78476-8e05-4bd-3-aa4c-df245a611b6d> (Vir: partnerstvo med Evropsko komisijo in Svetom Evrope, 2013)

Pregled letopisa za spremljanje mladih za leto 2012 »Mladi in socialna vključenost«; https://www.noorteseire.ee/system/resources/BAhbBlSfH0gZmljUyMDE0LzA2LzEyLzE5XzlwXzMOXzE0MI9OU0FmMjAxMI9zdW1tYXJ5X0VORy5wZGY/19_20_34_142_NSA_2012_summary_ENG.pdf (Vir: Noorteseire.ee, 2013)

Estonski center za mladinsko delo www.entk.ee

Fundacija za mlade Archimedes (Erasmus+ Estonska nacionalna agencija) www.noored.ee

Nevladna organizacija združenje Estonian Youth Centres www.ank.ee

NGO Estonski nacionalni mladinski svet www.enl.ee

NGO Estonsko združenje mladinskih delavcev www.enk.ee

LATVIJA

Nacionalna identiteta, civilna družba in načrt izvajanja integracijske politike 2019-2020 (Nacionālās Identitātes, Pisoniskās sabiedrības un Integrācijas politikas īstenošanas plāns 2019-2020.gadam) Vir: <https://likumi.lv/ta/id/300483-par-nacionalas-identitates-pilsoniskas-sabiedrības-un-integrācijas-politikas-īstenošanas-planu-2019-2020-gadam> (Vir: Ministrstvo za kulturo, 2018)

Strategija za mladinsko politiko 2015-2020, https://www.izm.gov.lv/images/sabiedriskā_līdzdalība/aktualitates/IZM-Pamn2015-2020_26022015.pdf (Vir: Ministrstvo za Šolstvo in Znanost, 2015)

Latvijske smernice za spremljanje protidiskriminacijske politike, 2014, http://www.sif.gov.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=9172%3ADiskriminācijas-novēršanas-uzraudzības-sistēma&catid=2%3Afonds&lang=lv

Nacionalno poročilo o socialni vključenosti mladih v Latviji http://site-484428.mozfiles.com/files/484428/Nacionalais_Zinojums_Jauniesu_sociala_ieklausana_2018.pdf (Vir: Youth leaders coalition, 2018)

Saliedēta skola – saliedēta sabiedrība (Kohezīvna šola – kohezīvna družba), Izglītības attīstības centrs (Izobražēvalni razvojni center) <http://site-484428.mozfiles.com/files/484428/Pieredzes-krajums-Saliedeta-skola.pdf> (Vir: Izobražēvalni razvojni center, 2016)

Dažādība kā resurss (Raznolikost kot vir), 2016, Izglītības attīstības centrs (IAC), Latvijas Kopienu iniciatīvu fonds (LKIF), Norvēģijas Valsts daudzkultūru izglītības centrs (NAFO)
http://site-484428.mozfiles.com/files/484428/Dazadiba_kaa_resurss.pdf

PRILOGA 1: MEDNARODNO USPOSABLJANJE

Ta tečaj usposabljanja je bil primer dobre prakse, ki je povezala različne deležnike, ki so odgovorili na izzive s področja socialnega vključevanja. Med tečajem usposabljanja smo razvili pilotno usposabljanje za dejavnosti socialnega vključevanja na nacionalni ravni.

Tečaj usposabljanja Socialno vključevanje v mladinskih centrih je bil tečaj usposabljanja za mladinske delavce, katerega namen je bil razvoj rednih programskih vsebin, ki bi jih lahko uporabljali v svojih lokalnih mladinskih centrih. Različne dejavnosti tečaja usposabljanja, ki so obravnavale različne poglede na socialno vključevanje, so mladinskim delavcem pomagale dokončati programe svojih mladinskih centrov. Tečaja usposabljanja se je udeležilo 20 udeležencev iz različnih mladinskih organizacij iz Latvije, Estonije in Slovenije.

Usposabljanje je bilo zasnovano kot osemdnevni tečaj v Celju in sestavljeno iz različnih tematskih delavnic ter predstavitev s poudarkom na **teoretičnih in praktičnih vidikih socialnega vključevanja**. Predavatelji so predstavili teorijo socialnega vključevanja in nekaj primerov dobre prakse (npr. metodo transakcijske analize), ki pomagajo pri izvajanju socialne vključenosti v vsakdanjem življenju.

Usposabljanje je ponudilo tudi delavniške izkušnje, s katerimi so mladinski delavci pridobili nekatera praktična orodja, ki so jim pomagala ustvariti lastni »vključujoči« program. Spoznali so različne metode, usmerjene v družbene spremembe, na primer »sociodramo« in metodo »Gledališča zatiranih«.

Velik del usposabljanja je bil namenjen spoznavanju dobrih praks s področja socialnega vključevanja, ki se v Sloveniji že izvajajo. Obiskali smo nekatere organizacije, ki so primer prakse socialnega vključevanja v Sloveniji, s poudarkom na delu z različnimi skupinami mladih (deprivilegirani mladostniki, mladi, ki so opustili šolanje, zloraba drog, LGBTQ+, medkulturnost itd.).

V duhu socialne vključenosti so se udeleženci udeležili tudi medkulturnega večera. Vsaka partnerica je skozi zanimive igre in kvize predstavila svojo kulturo, zgodovino, kulinariko itd. Poleg tega je vsaka partnerica predstavila dobro prakso na področju socialne vključenosti iz svoje države. Eden glavnih ciljev usposabljanja je bil tudi priprava nacionalnih pilotnih projektov, ki se bodo izvajali v vsaki partnerski organizaciji.

Cilji in učni izidi

1. Usposobiti mlade in vodje mladinskih centrov, kako se spoprijeti z izzivi socialne izključenosti mladih v lokalni skupnosti.
2. Pridobiti teoretično in praktično znanje o socialni vključenosti, dobre prakse na področju socialne vključenosti v Sloveniji ter različne metode za delo s socialno izključeno mladino.

3. Opolnomočiti mladinske delavce, da iz programov socialnega vključevanja razvijejo vsebinsko njihovih mladinskih centrov.
4. Pripraviti nacionalne pilotne projekte, ki so pripravljeni za izvajanje v vsaki partnerski organizaciji.
5. Okrepiti vlogo mladinskih centrov na področju socialnega vključevanja in iz njih narediti kompetentne sogovornike drugim deležnikom.

Program

	Torek, 2. oktober 2018
10.00 – 11.00	Prihodi , medsebojno spoznavanje
11.00 – 11.15	O projektu, nameni, cilji in program TU (<i>glej prejšnjo stran</i>)
11.15 – 11.45	Pričakovanja in strahovi v zvezi s TU <i>Kratka delavnica o vaših pričakovanjih in bojaznih v zvezi s tečajem usposabljanja. Predpriprave na delavnico niso potrebne.</i>
11.45 – 12.15	Predstavitev orodij YouthPass in Open Badges
12.15 – 13.30	Predstavitev Celjskega mladinskega centra in obisk mestnega središča
13.30 – 14.30	Kosilo
14.30 – 16.00	1. predavanje. Bojan Arula: Teorija socialnega vključevanja <i>Socialni delavec in strokovnjak na področju človekovih in otroških pravic, boja proti trgovini z ljudmi in ilegalnim migracijam, socialni inovator in socialni podjetnik.</i>
16.00 – 16.30	Odmor za kavo
16.30 – 18.00	2. predavanje. Ivana Mandarić: Metoda transakcijske analize <i>Ivana Mandarić je socialna antropologinja, socialna delavka in psihoterapevtka. Je učiteljica in supervizorka metode transakcijske analize ter izvaja individualno, partnersko in skupinsko terapijo.</i>
18.00 – 19.00	Razmislek v nacionalnih skupinah <i>Vodje skupin iz vsake države partnerice so odgovorni za dejavnost refleksije. Vsak vodja določi metodologijo. Razmislite o refleksiji o tem, kako lahko pri svojem vsakdanjem delu uporabimo, kar smo videli/slišali/doživeli.</i>
19.00 – 20.00	Večerja
20.00 →	Prosti čas

	Sreda, 3. oktober 2018
9.30 – 11.00	1. delavnica. Matic Munc: Sociodrama <i>Matic Munc je psiholog in svetovallec v Psihosocialnem svetovanju Akcija!, pri katerem se ukvarja z različnimi težavami (depresijo, tesnobo, fobijami, težavami z izobraževanjem, najstniškimi težavami itd.). Izvedel bo svojo delavnico Sociodrama z igro vlog za družbene spremembe.</i>
11.00 – 11.15	Odmor za kavo
11.15 – 12.30	1. delavnica. Matic Munc: Sociodrama
12.30 – 13.00	Refleksija v nacionalnih skupinah
13.00 – 14.30	Kosilo
14.30 – 16.00	2. delavnica. Barbara Polajnar: Gledališče zatiranih <i>Barbara Polajnar je performerka, producentka in kulturologinja. Izvedla bo metodo »Gledališče zatiranih«, ki ponuja prostor za pogovor o temah, ki bi sicer ostale nevidne.</i>
16.00 – 16.30	Odmor za kavo
16.30 – 18.30	2. delavnica. Barbara Polajnar: Gledališče zatiranih
18.30 – 19.00	Refleksija v nacionalnih skupinah
19.00 – 20.00	Večerja
20.00 →	Medkulturni večer <i>Vsaka partnerica pripravi vsebino medkulturnega večera. Svojo kulturo, zgodovino, kulinariko idr. predstavijo z zanimivimi igrami in kvizi. Vsaka partnerica naj prinese nekaj, kar predstavlja njeno državo (na primer sladkarije, predmete itd.).</i>

	Četrtek, 4. oktober 2018
9.00 – 10.00	Predstavitev dobre prakse 1. PUM-O: Projektno učenje mlajših odraslih <i>PUM-O je program, namenjen ranljivi skupini mlajših odraslih, ki zgodaj opustijo šolanje ali pa niso pridobili ustrezne izobrazbe, ki bi jim omogočila delo.</i>
10.00 – 11.00	Predstavitev dobre prakse 2. Hiša sreče: Medkulturno učenje <i>»Hiša sreče« je medgeneracijski center na Gorenjskem, projekt Človekoljubnega dobrodelnega društva UP, ki se posebej osredotoča na medkulturni dialog in spodbujanje strpnosti.</i>
11.00 – 11.30	Odmor za kavo
11.30 – 12.30	Nacionalne resnice: Socialno vključevanje v mladinskih centrih <i>Krajši teoretični povzetek dogajanja v mladinskih centrih na področju socialnega vključevanja v skladu z analizo.</i>
12.30 – 13.00	Refleksija v nacionalnih skupinah
13.00 – 14.30	Kosilo
14.30 – 16.00	Predstavitev dobrih nacionalnih praks <i>Metoda »igra vlog«; 2-3 izzivi, s katerimi se srečujejo mladinski delavci v vsakdanjih situacijah z mladimi iz ranljivih ciljnih skupin.</i>
16.00 – 16.30	Odmor za kavo
16.30 – 18.30	Predstavitev dobrih nacionalnih praks
18.30 – 19.00	Refleksija v nacionalnih skupinah
19.00 – 20.00	Večerja
20.00 →	Prosti čas v Celju

Petek, 5. oktober 2018 (Ogledi dobrih praks v Ljubljani)	
8.00 – 9.00	Odhod v Ljubljano
9.00 – 10.00	Predstavitev 1. dobre prakse: Cona Fužine: Delo z deprivilegirano mladino <i>Cona Fužine je dnevni center za otroke in mladostnike, ki izhajajo iz deprivilegiranih in ogroženih okolij, ki se soočajo z vedenjskimi, učnimi ter čustvenimi težavami in stiskami.</i>
10.00 – 11.00	Predstavitev 2. dobre prakse: Legebitra: Delo z LGBT+ mladino Center Rog <i>Legebitra je prvi slovenski mladinski center, posebej namenjen LGBT mladini.</i>
11.00 – 11.30	Odmor za kavo
11.30 – 12.30	Predstavitev 3. dobre prakse: Društvo Projekt Človek: Delo z mladimi uporabniki drog in program POM <i>Društvo Projekt Človek je program za otroke in mladostnike, ki eksperimentirajo z drogami (ali jih že redno uporabljajo), imajo težave v šoli in druge težave.</i>
12.30 – 13.00	Obisk mladinskega centra ŠKUC <i>Društvo ŠKUC je najstarejša mladinska organizacija v Sloveniji. Je nevladna organizacija, ki spodbuja kulturne in umetniške dejavnosti in podpira mlade in perspektivne umetnike, tako da jih vključuje v področje kulture.</i>
13.00 – 14.30	Kosilo
14.30 – 17.30	Prosti čas v Ljubljani
17.30 – 18.30	Odhod v Celje (zborna mesto: Železniška postaja v Ljubljani ob 17.30)
18.30 – 19.00	Refleksija v nacionalnih skupinah
19.00 – 20.00	Večerja
20.00 →	Petkov večer v Celju

	Sobota, 6. oktober 2018
9.30 – 11.00	Uvod in priprava nacionalnih pilotnih projektov
11.00 – 11.30	Odmor za kavo
11.30 – 13.00	Priprava nacionalnih pilotnih projektov <i>Na splošno bo to predloga za vodenje projektov za pripravo nacionalnih usposabljanj, ki bo temeljila na izzivih »igre vlog«. Podroben opis dejavnosti boste dobili v naslednjem tednu.</i>
13.00 – 14.00	Kosilo
14.00 – 16.00	Priprava nacionalnih pilotnih projektov
16.00 – 16.30	Odmor za kavo
16.30 – 18.30	Priprava nacionalnih pilotnih projektov
18.30 – 19.00	Refleksija v nacionalnih skupinah
19.00 – 20.00	Večerja
20.00 →	Sobotni večer v Celju

	Nedelja, 7. oktober 2018
9.30 – 11.00	Priprava nacionalnih seminarjev in dokončanje pilotnih projektov
11.00 – 11.30	Odmor za kavo
11.30 – 13.00	Končna evalvacija
13.00 – 14.00	Kosilo
14.00 – 19.00	Prosti čas in obisk Fontane piv v Žalcu
19.00 – 20.00	Večerja
20.00 →	Poslovilna zabava

	Ponedeljek, 8. oktober 2018
	Dan odhoda

PRILOGA 2: NACIONALNA PILOTNA USPOSABLJANJA

Ustvarjamo tečaje pilotnega usposabljanja, ki so odziv na dejansko stanje na področju socialnega vključevanja in so primeri dobrih praks. Usposabljanja so bila načrtovana med mednarodnim usposabljanjem na podlagi dolgoletnih izkušenj mladinskih delavcev na področju socialnega vključevanja. Pilotna usposabljanja so bila izvedena v drugi polovici projekta v lokalnih okoljih. Mladinski delavci jih lahko uporabijo, da socialna vključenost postane sestavni del programa mladinskih centrov, kar lahko na dolgi rok pripomore, da mladinski centri postanejo bolj socialno vključujoči. Ta štiri nacionalna pilotna usposabljanja so vam lahko v pomoč pri pripravi tečajev usposabljanja mladinskih delavcev na področju socialnega vključevanja.

DELOVNI LIST ZA VODENJE PROJEKTA PILOTNEGA USPOSABLJANJA (primer):

Tema usposabljanja:		
Povezovallec/-ka:		Trajanje:
Datum in ura izvajanja:		
Namen usposabljanja:		
Cilji usposabljanja:		
Pričakovani rezultati:		
Vsebina:		
Viri (neobvezno):		
Pripomočki:		

MIKRO NAČRT ZA PILOTNO USPOSABLJANJE:

Dejavnost	Min.		Opombe
(način/oblika)	(trajanje)	(Povezovallec/-ka)	(navodila, opozorila, ...)

SLOVENIJA

Tema usposabljanja:	Socialno vključevanje	
Povezovallec/-ka:		Trajanje:
Datum in ura izvajanja:		
Namen usposabljanja:	Glavni namen usposabljanja je spoznati temo socialnega vključevanja in predstaviti izzive, s katerimi se mladinski delavci spopadajo. Ciljna skupina: mladinski delavci, pedagoški delavci, prostovoljci in aktivisti iz mladinskih organizacij in organizacij, ki delajo z mladimi, ter vsi, ki delajo na področju mladine.	
Cilji usposabljanja:	– udeleženci povedo, kako sami razumejo temo, in opredelijo vrste socialno izključenih skupin mladih, – pridobiti 5 uporabnih smernic za socialno vključevanje, – spoznati metode samoopazovanja.	
Pričakovani rezultati:	– aha trenutek pri prvi dejavnosti, – nove rešitve in pogledi na njihove izzive, – samorazvoj.	
Vsebina:	1) Uvodna aktivnost: Praktični primeri socialne izključenosti, 60' 2) Skupinski plakat, 50' 3) Odmor za kavo, 20' 4) Energiser: Socialna igra, 5-10' (matematika...) 5) Transakcijska analiza 6) Delo brez dela- 60' pavza 7) Praktični izzivi po metodi svetovne kavarne- 120' 8) 5 Smernice za socialno vključenost- 20' 9) Refleksija- 20'	
Viri (neobvezno):		
Pripomočki:		

MIKRO NAČRT ZA PILOTNO USPOSABLJANJE

Dejavnost (način/oblika)	Min. (trajanje)	(Povezovallec/-ka)	Opombe (navodila, opozorila, ...)
1. Uvodna aktivnost: Praktična uporaba socialne izključenosti Igra imen (vsak udeleženec pove svoje ime ter iz kje prihaja) – 20' Praktičen primer socialne izključenosti 40'	60'		
2. Skupinski plakat Facilitator razdeli udeležence v skupine po 6 – 5' (metoda: z listki mavričnih barv) Tema plakata je socialna vključenost in kako jo udeleženci vidijo (razprava v skupini) – 15' Udeleženci definirajo skupine socialno izključenih iz njihove dnevne prakse – 15' Predstavitev – 20'	50'		
3. Odmor za kavo	20'		
4. Energiser: socialna igra (matematika)	10'		
5. Transakcijska analiza (predstavitev strokovnjaka)	60'		
6. Delo brez dela - kosilo	60'		
7. Praktičen izziv – mednarodna kavarna Udeleženci so razdeljeni v skupine in pišejo o izzivih iz njihovega vsakdanjega dela (na področju socialnega vključevanja) – 80' Predstavitev in razprava – 40'	120'		
8. 5 smernica za socialno vključenost Razprava s strokovnjakom na področju socialnega vključevanja	20'		
9. Refleksija	20'		

ESTONIJA

Tema usposabljanja:	Socialna vključevanje različne mladine in subkultur	
Povezovallec/-ka:		Trajanje:
Ciljna skupina:	15-25 mladinskih delavcev iz odprtih mladinskih centrov	
Datum in ura izvajanja:		
Namen usposabljanja:	Omogočiti vpogled v različne mladinske subkulture, ki obstajajo v Estoniji, njihov duh in možnosti vključevanja različnih mladih v dejavnosti mladinskega dela.	
Cilji usposabljanja:	– seznanitev s teoretičnim ozadjem različnih subkultur, – srečanje z gostom, ki pove svoja razmišljanja o pripadanju subkulturni skupini, – razpravljati o pokritih in odkritih potrebah različnih mladih oseb v Estoniji, – označiti možnosti za odprte mladinske centre zaradi izboljšanja vključevanja različnih ciljnih skupin.	
Pričakovani rezultati:	Mladinski delavci iz odprtih mladinskih centrov se bolje zavedajo različnih subkultur, ki obstajajo v Estoniji, in se lahko soočijo s potrebami različnih mladostnikov pri dejavnostih mladinskega centra.	
Vsebina:	10:00 zbor in kava 10:30 dobrodošlica, uvod, delavnica I 12:30 kosilo 13:30 delavnica II 15:00 razprava 16:00 razprava in sklepi 16:30 zaključek	
Viri (neobvezno):	Seminarska soba s tehnično opremo, pisarniškim materialom. Odmor za kosilo in kavo, podatki in povabila, obrazec za prijavo, dokazilo o udeležbi.	
Pripomočki:		

MIKRO NAČRT ZA PILOTNO USPOSABLJANJE:

Dejavnost (način/oblika)	Min. (trajanje)	(Povezovallec/-ka)	Opombe (navodila, opozorila, ...)
Delavnica I: Interaktivno predavanje – kaj je subkultura in kakšno je stališče mladine?	11:00-12:30		
Delavnica II: Eksperimentalno srečanje – kako je odraščati kot mlada oseba, ki pripada subkulturi?	13:30-15:00		
Razprava: Odprta razprava. Delitev izkušenj s področja in obravnavanje vprašanj udeležencev.	15:00-16:00		
Refleksija in sklepi: Refleksija o tem, kako to novo znanje omogoča udeležencem izboljšanje svojega dela, obljube za naslednje korake.	16:00-16:30		

VODENJE PROJEKTA PILOTNEGA USPOSABLJANJA 2:

Tema usposabljanja:	Nove usmeritve pri delu z mladimi z manj priložnostmi	
Povezovallec/-ka:		Trajanje:
Ciljna skupina:	15-25 mladinskih delavcev iz odprtih mladinskih centrov	
Datum in ura izvajanja:		
Namen usposabljanja:	Okrepitev ozaveščenosti mladinskih delavcev o drogah in praksa restorativne pravičnosti pri delu z mladimi.	
Cilji usposabljanja:	– Razumeti pojem restorativne pravičnosti in spremembe, ki jih prinese k delu z mladimi; – naučiti se, kako prepoznati učinke drog pri mladih; – biti bolj pripravljeni na pogovor z mladimi o uporabi drog; – razprava o možnostih učinkovitejšega razumevanja in podpiranja mladih z manj priložnostmi.	
Pričakovani rezultati:	Mladinski delavci pridobijo osnovno znanje o izkušnjah restorativne pravičnosti pri delu policije, so bolj ozaveščeni o drogah in najdejo priložnosti za sodelovanje in mreženje za podporo odklonski mladini.	
Vsebina:	10:00 zbor in kava 10:30 dobrodošlica, uvod, delavnica I 12:30 kosilo 13:30 delavnica II 15:00 razprava 16:00 refleksija in sklepi 16:30 zaključek	
Viri (neobvezno):	Seminarska soba s tehnično opremo, pisarniškim materialom. Odmor za kosilo in kavo, podatki in povabila, obrazec za prijavo, dokazilo o udeležbi.	

MICRO-PLAN FOR THE PILOT TRAINING:

Dejavnost	Min.		Opombe
(način/oblika)	(trajanje)	(Povezovallec/-ka)	(navodila, opozorila, ...)
Delavnica I: Srečanje z policistom/policistko, ki obravnava mladostnike – kaj je restorativna pravičnost in kaj se to spremeni v delu z mladimi.	11:00-12:30		
Delavnica II: Zdravo vedenje proti drogam: kaj moramo vedeti in kako ukrepati kot poklicni mladinski delavci.	13:30-15:00		
Razprava: Odprta razprava v prisotnosti psihologa za mlade z obravnavanjem vprašanj, ki jih postavijo udeleženci. Kako biti boljši mladinski delavec pri podpori in vključevanju mladih z manj priložnostmi s težavami	15:00-16:00		
Refleksija in sklepi: Refleksija o tem, kako to novo znanje udeležencem omogoča, da izboljšajo svoje delo, obljube za naslednje korake.	16:00-16:30		

LATVIJA

61

Tema usposabljanja:	Socialno vključevanje v mladinskih centrih	
Povezovallec/-ka:	Inese Subevica	Trajanje:
Datum in ura izvajanja:	Konec januarja/začetek februarja 2019	
Namen usposabljanja:	Vzpostaviti zmogljivost mladinskih delavcev in prostovoljcev, ki delajo v mladinskih centrih v Latviji, in preizkusiti metode, uvedene med mednarodnim tečajem usposabljanja v Sloveniji oktobra 2018	
Cilji usposabljanja:	– Odkriti različne vidike pojma socialnega vključevanja – Poglobiti se v metodologijo sociodrame in Gledališče zatiranih – Razpravljati o osnutku Programa socialnega vključevanja v mladinskih centrih – Dogovoriti se o naslednjih korakih, ki jih je treba prenesti v prakso	
Pričakovani rezultati:	– x udeležencev bo pridobilo novo znanje – razvilo se bo pilote za izvedbo v mladinskih centrih	
Vsebina:	Kaj želite videti tukaj? Navedite nekaj primerov	
Viri (neobvezno):	Strokovnjaki (gostujoči govorci), nastanitev, obroki, gradivo za seje, moderator	
Pripomočki:	Kaj želite videti tukaj? Navedite nekaj primerov	

MIKRO NAČRT ZA PILOTNO USPOSABLJANJE:

1. DAN (09.01.19, 20.02.19 ali 27.02.19)

(način/oblika)	(trajanje)	(Povezovallec/-ka)	(navodila, opozorila, ...)
1. Otvoritev, Predstavitev projekta in udeležencev	60 10.00-11.00		Dobiti informacije o projekti in pričakovanih izidih. Medsebojno spoznavanje. Metode bodo izbrane glede na število in profil skupine.
2. Pojem socialnega vključevanja	60 11.00-12.00		Delo v manjših skupinah in izvedba okrogle mize.
<i>Odmor za kavo</i>	30 12.00-12.30		
3. Socialno vedenje ogroženih skupin	90 12.30-14.00		Predlog je, da se povabi socialnega delavca, ki dela v zaprti ustanovi za mlade prestopnike, da bi se pogovorili o Romih, odvisnikih, kriminalu, zlorabljenih ljudeh itd.
<i>Kosilo</i>	90 14.00-15.30		
4. Sociodrama <i>Odmor za kavo na prošnjo udeležencev</i>	150+30 15.30-18.30		Predlog je, da se povabi psihologa.
5. Vrednotenje dneva	30 18.30-19.00		

2. DAN (10.01.19, 21.02.19 ali 28.02.19)

Dejavnost	Min.		Opombe
1. Gledališče zatiranih <i>Odmor za kavo na prošnjo udeležencev</i>	180 10.00-13.00		Skupina bo pripravila naloge za druge in jih bo preizkusila kot vzorce, ki bodo uporabljeni pri delu v mladinskih centrih
<i>Kosilo</i>	60 13.00-14.00		
2. Socialno podjetništvo kot orodje za socialno vključevanje in zbiranje sredstev	60 14.00-15.00		Predstavitev pojma in zakonodaje Latvije, skupinska razprava, zgodba o dobri praksi
3. Program socialnega vključevanja	90 15.00-16.30		Predstavitev in povratne informacije. Dogovor o časovnem okviru in naslednjih korakih.
4. Vrednotenje dneva	30 16.30-17.00		

PRILOGA 3: BONTON MLADINSKEGA DELA

V tem poglavju je pred vami primer treh situacij iz Bontona mladinskega dela - "Mi zaupaš kaj več? Greva na kavo?" v katerem je zbranih 31 različnih situacij s katerimi se srečujejo mladinski delavci vsak dan in, ki je priloga glavnega dokumenta kot samostojna knjižica.

Bonton je nastal kot produkt izzivov ter izkušenj slovenske ekipe projekta in je namenjen vsem, ki delate oziroma se srečujete z mladimi iz različnih ranljivih ciljnih skupin. Naj vam te situacije služijo kot začetna toča za pozitiven pristop k mladi osebi z izzivom, ter kot nekaj kar vam bo v pomoč pri vaši komunikaciji z mladimi, ki se obračajo na vas.

Bonton mladinskega dela si lahko ogledate na spletni strani Mreže MaMa.

